Министерство образования Республики Беларусь
Учреждение образования «Витебский государственный
университет имени П.М. Машерова»
Кафедра социально-педагогической работы

ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ СТУДЕНТОВ: МЕРОПРИЯТИЯ, ВИКТОРИНЫ

Методические рекомендации

Витебск
ВГУ имени П.М. Машерова
2025

УДК 37.015.31:172.15:159.923.2-057.875(075.8)
ББК 74.005.24я73+88.542.5я73+74.480.0я73
Ф79

Печатается по решению научно-методического совета учреждения образования «Витебский государственный университет имени П.М. Машерова». Протокол № 3 от 26.02.2025.

Составители: заведующий кафедрой социально-педагогической работы ВГУ имени П.М. Машерова, кандидат педагогических наук, доцент **Е.Л. Михайлова;** доцент кафедры социально-педагогической работы ВГУ имени П.М. Машерова, кандидат педагогических наук, доцент **Т.В. Савицкая;** старший преподаватель кафедры социально-педагогической работы ВГУ имени П.М. Машерова **Л.В. Королькова**

Рецензент:
заведующий кафедрой инклюзивного образования
ВГУ имени П.М. Машерова, кандидат педагогических наук, доцент
Н.И. Бумаженко

Ф79 **Формирование национального самосознания студентов : мероприятия, викторины :** методические рекомендации / сост.: Е.Л. Михайлова, Т.В. Савицкая, Л.В. Королькова. – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2025. – 52 с.

Издание содержит методические материалы (мероприятия, викторины), которые удобно использовать в учебно-методической работе (как на учебных занятиях, так и во внеучебной деятельности).

Рекомендовано для преподавателей, обеспечивающих учебный процесс и организующих воспитательную работу со студентами, обучающимися, а также для педагогов учреждений образования и дополнительного образования, студентов.

УДК 37.015.31:172.15:159.923.2-057.875(075.8)
ББК 74.005.24я73+88.542.5я73+74.480.0я73

© ВГУ имени П.М. Машерова, 2025

СОДЕРЖАНИЕ

ВВЕДЕНИЕ 4

ВИКТОРИНА «ЖЕМЧУЖИНЫ ЗЕМЛИ БЕЛОРУССКОЙ» 5

БЕЛАРУСЬ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ 6

ИСКУССТВО 7

ПОЭТЫ И ПИСАТЕЛИ БЕЛАРУСИ 9

ХРАМЫ, ЗАМКИ, ДВОРЦЫ БЕЛАРУСИ 10

БЕЛАРУСЬ СОВРЕМЕННАЯ 11

НАРОДНАЯ МУДРОСТЬ 14

СТРАНИЦАМИ ИСТОРИИ 15

ALMA MATER (ДЛЯ СТУДЕНТОВ ВИТЕБСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ П.М. МАШЕРОВА) .. 16

ЭТНАПЕДАГАГІЧНАЯ СПАДЧЫНА БЕЛАРУСАЎ 17

ЭТНАКУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА БЕЛАРУСАЎ 20

КЛЮЧ ОТВЕТОВ К ТЕСТОВЫМ ЗАДАНИЯМ ПО КАТЕГОРИЯМ (ТЕМАМ) 27

СПИСОК РЕКОМЕНДУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ 28

СЦЭНАРЫІ БЕЛАРУСКІХ НАРОДНЫХ СВЯТ І ГУЛЬНЯЎ ... 32

СЦЭНАРЫЙ СВЯТА Ў ГОНАР ПРЫРОДЫ І ВЯСНЫ-КРАСНЫ 32

СЦЭНАРЫЙ СВЯТА “КАЛЯДЫ” 35

ІНТЭЛЕКТУАЛЬНА-ГУЛЬНЯВАЯ ПРАГРАМА “МІФЫ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ” 38

СЦЭНАРЫЙ ФАЛЬКЛОРНАГА СВЯТА “ДАЖЫНКІ” 43

СЦЭНАРЫЙ НАРОДНАГА СВЯТА-БЯСЕДЫ “НА ПРЫЗБЕ” 45

ФАЛЬКЛОРНА-ГУЛЬНЯВАЯ ПРАГРАМА “ЯК СОНЕЙКА ВЯРТАЛІ” 48

ВВЕДЕНИЕ

Основополагающей целью современного образования является формирование разносторонне развитой, нравственно зрелой, творческой личности. Ее реализация актуализирует осмысление историко-педагогических знаний в области социального и семейного воспитания. Формирование гражданственности, патриотизма и национального самосознания детей и молодежи невозможно вне этнокультурного наследия. Поэтому важно в условиях учреждений образования формировать этнокультуру личности обучающегося, студента, активно прививать этнопедагогические ценности.

Данное издание выступает в качестве учебно-методического обеспечения модели формирования национального самосознания студентов региональных университетов (в историко-этнопедагогическом контексте). Оно содержит методические материалы (викторину по этнокультурной, этнопедагогической, историко-культурной проблематике, а также сценарии и разработки фольклорных праздников), которые удобно использовать в учебно-методической работе (как на учебных занятиях, так и во внеучебной деятельности).

Викторина «Жемчужины земли белорусской», структурированная по категориям, способствует формированию национального самосознания студентов. Она разработана доцентом кафедры социально-педагогической работы Т.В. Савицкой и заведующим кафедрой социально-педагогической работы Е.Л. Михайловой (белорусскоязычный вариант).

Также в предложенном издании представлены разработанные старшим преподавателем кафедры социально-педагогической работы Л.В. Корольковой сценарии народных праздников, фольклорных игр, которые можно использовать во внеучебной деятельности, в репертуаре фольклорного кружка (коллектива) как среди студентов, так и обучающихся.

Методические рекомендации предназначены для преподавателей, обеспечивающих учебный процесс и организующих воспитательную работу со студентами, обучающимися, а также для педагогов учреждений образования и дополнительного образования, студентов.

ВИКТОРИНА
«ЖЕМЧУЖИНЫ ЗЕМЛИ БЕЛОРУССКОЙ»

Обоснование

В деятельности учреждений образования по формированию национального самосознания студентов используются различные формы работы: кураторские часы, информационные часы, выставки, виртуальные выставки, тематические экскурсии, квесты, онлайн-квесты, видеолектории, встречи и беседы с интересными людьми, познавательные информационно-исторические проекты, видеопроекты, историко-патриотические рейды, краеведческие рейды, недели Памяти, онлайн-презентации, онлайн-кинозал, онлайн-марафоны, онлайн-форумы, интеллектуальные игры и др. Одной из традиционных форм работы является викторина. Викторина достаточно проста в применении и имеет ряд достоинств, что способствует широкому применению данной формы работы в педагогической деятельности:

1. Викторина позволяет в игровой форме обобщить, систематизировать и актуализировать знания молодежи по определенной теме.
2. Викторина создает позитивный эмоциональный настрой, непринужденную благоприятную обстановку на занятии.
3. Викторина стимулирует интерес как участников, так и её разработчиков к отдельным аспектам изучаемых тем.
4. Викторина вызывает потребность углубить имеющиеся знания об отдельных исторических событиях, исторических личностях, общественных деятелях и деятелях культуры.
5. Викторина побуждает обратиться к дополнительным источникам информации, энциклопедиям, хрестоматиям после занятия.
6. Возможность участия в викторине в составе группы позволяет включить в работу неуверенных в себе воспитанников, студентов, активизировать их познавательные потребности и укрепить уверенность в собственных силах.
7. В ходе проведения викторины создается ситуация интерактивного взаимодействия между педагогами и студентами, и внутри студенческого коллектива. Задача педагога – создать благоприятные условия для взаимодействия участников.
8. Викторина доступна для разработки и применения не только для опытных, но и для молодых педагогов.
9. Широкий и разнообразный перечень тем для викторины (например, «Беларусь в годы Великой Отечественной войны», «Интересные факты о Беларуси», «Беларусь современная», «Культура Беларуси»).
10. Возможно проведение викторины с использованием информационных технологий – онлайн-викторины, что позволяет включать в работу большое количество участников; шоу-технологий, например, по аналогии с популярными телеиграми «Веды ў кубе», «Игра в кино», «Своя игра», «Что? Где? Когда?» и др.
11. В ходе разработки викторины в зависимости от рассматриваемой темы, подготовки участников, имеющихся технических средств можно использовать разнообразные виды вопросов: вопросы, предполагающие несколько вариантов ответов (множественный выбор); вопросы на соответствие (составление пар); открытые вопросы, предполагающие самостоятельную формулировку ответов участников; вопросы серии верно/неверно (правда или ложь); аудиовопросы; вопросы с иллюстрациями, эмодзи и др.

Цель: формирование национального самосознания студентов.

Задачи:

1. Закрепить, систематизировать и углубить знания студентов об истории, культуре, достижениях белорусского народа.
2. Формировать чувство гордости, уважения, ценностное отношение к своему народу, национальному достоянию, национальной культуре.
3. Стимулировать стремление и потребность личности в сохранении, укреплении и отстаивании национальных ценностей, развитии национальной культуры.
4. Укрепить дружеские отношения внутри студенческой группы, развить способность работать в коллективе.

В рамках проведения викторины можно использовать разнообразные категории (темы) вопросов. Мы предлагаем ряд категорий с перечнем вопросов по каждой из них. К каждому вопросу предлагаются варианты ответов. Из предлагаемого перечня категорий и вопросов можно составить собственный вариант викторины в зависимости от изучаемой темы, формы проведения мероприятия, количества участников, уровня подготовленности игроков.

Категории викторины

БЕЛАРУСЬ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

1. Собирательным образом для памятника советскому солдату в Берлине стал подвиг уроженца Беларуси, участника штурма Берлина, ценой собственной жизни спасшей от обстрела немецкую девочку:
А. Трифона Лукьяновича
Б. Игнатия Антонова
В. Миная Шмырёва

2. Уроженец Минщины, пионер-герой, партизан-разведчик, оказавшись в окружении, чтобы не попасть в плен живым, подорвал себя гранатой, посмертно удостоен звания Героя Советского Союза:
А. Борис Цариков
Б. Марат Казей
В. Лёня Голиков

3. Пионер-герой, советская подпольщица, член подпольной организации «Юные мстители», партизанка, разведчица в партизанском отряде имени К.Е. Ворошилова, Герой Советского Союза, была схвачена оккупантами, во время допроса застрелила своих истязателей:
А. Зинаида Портнова
Б. Вера Хоружая
В. Ефросинья Зенькова

4. Уроженка Полотчины, старшина медицинской службы вынесла с поля боя 123 раненых, в результате ранения и обморожения лишилась рук и ног. Ей было присвоено звание Героя Советского Союза:
А. Зинаида Портнова
Б. Вера Хоружая
В. Зинаида Туснолобова-Марченко

5. Уроженка Витебщины, участница ВОВ, руководитель Обольской (Шумилинский район) подпольной комсомольской организации «Юные мстители», Герой Советского Союза:
А. Зинаида Портнова
Б. Вера Хоружая
В. Ефросинья Зенькова

6. Во время Великой Отечественной войны создал на Пинщине партизанский отряд под псевдонимом Комаров:
А. П.М. Машеров
Б. В.З. Корж
В. М.Ф. Шмырёв

7. Благодаря действиям 4-й ударной армии и 1-й Белорусской партизанской бригады под его командованием были созданы знаменитые «Витебские (Суражские) ворота»:
А. Ф.И. Павловский
Б. В.З. Корж
В. М.Ф. Шмырёв

8. Во время Великой Отечественной войны гитлеровцы арестовали и позднее расстреляли четырёх малолетних детей командира партизанского отряда:
А. М.Ф. Шмырёва
Б. Ф.И. Павловского
В. П.М. Машерова

9. Белорусская операция, проводившаяся с 23 июня по 29 августа 1944 года, в ходе которой Красной Армией во взаимодействии с партизанами была разгромлена немецкая группа армий «Центр»:
А. «Багратион»
Б. «Уран»
В. «Кутузов»

ИСКУССТВО

1. Картина «Витебские ворота» отражает историю партизанского движения на территории Беларуси. Автором картины является:
А. Иван Хруцкий
Б. Язеп Дроздович
В. Михаил Савицкий

2. Уроженец Пинского уезда, композитор, литератор, музыкант, скульптор, художник, белорусский пейзажист, известен своими зарисовками архитектурных памятников Беларуси, Украины, Литвы, Польши:
А. Иван Хруцкий
Б. Язеп Дроздович
В. Наполеон Орда

3. К числу наиболее известных картин этого художника относятся работы «Прогулка», «Над городом», которые автор посвятил своей жене Белле:
А. Марк Шагал
Б. Язеп Дроздович
В. Наполеон Орда

4. Талантливый уроженец Витебщины, известен своими пейзажами и портретами. Его натюрморты украшали дворянские усадьбы:
А. Иван Хруцкий
Б. Язеп Дроздович
В. Наполеон Орда

5. Его называют белорусским Леонардо да Винчи. Увлекался астрономией, космосом, что нашло отражение в его картинах «Жизнь на Сатурне», «Жизнь на Луне», «Жизнь на Марсе» и др.:
А. Иван Хруцкий
Б. Язеп Дроздович
В. Наполеон Орда

6. Основатель популярного советского и белорусского вокально-инструментального ансамбля «Песняры»:
А. Владимир Мулявин
Б. Анатолий Ярмоленко
В. Эдуард Ханок

7. Народный артист Республики Беларусь, солист и руководитель (с 1981 г.) ансамбля «Сябры»:
А. Владимир Мулявин
Б. Анатолий Ярмоленко
В. Эдуард Ханок

8. Советская и белорусская эстрадная певица, пианистка, композитор, участница первого состава ансамбля «Верасы», в дальнейшем группы «Счастливый случай»:
А.Наталья Подольская
Б. Нина Юденич
В. Ядвига Поплавская

9. Группа Счастливый случай» была создана в 1988 году:
А. Я. Поплавской, А. Тихоновичем
Б. В. Мулявиным
В. А. Ярмоленко

10. Песня «Алеся» из репертуара ВИА «Песняры» была создана на стихотворение «Прощай…» советского и белорусского поэта, Народного поэта БССР. Стихотворение посвящено девушке-однокласснице, в которую он был безответно влюблен:
А. Максим Танк
Б. Рыгор Бородулин
В. Аркадий Кулешов

11. Белорусский народный музыкальный инструмент, который по принципу работы и внешнему виду напоминает шотландскую волынку:
А. Дуда
Б. Жалейка
В. Дудка

12. Международный фестиваль православных песнопений «Коложский Благовест» проходит в:
А. Бресте
Б. Минске
В. Гродно

ПОЭТЫ И ПИСАТЕЛИ БЕЛАРУСИ

1. В своем сборнике стихотворений «Дудка беларуская» призывал белорусский народ беречь и уважать родной язык:
А. Ф. Богушевич
Б. Я. Купала
В. Я. Колас

2. Мацей Бурачок, Сымон Рэўка з-пад Барысава – это псевдонимы белорусского поэта:
А. Ивана Луцевича
Б. Константина Мицкевича
В. Франциска Богушевича

3. Настоящее имя белорусского поэта, драматурга, публициста, классика белорусской литературы Янки Купалы:
А. Иван Доминикович Луцевич
Б. Константин Михайлович Мицкевич
В. Кондрат Кондратович Атрахович

4. Настоящее имя белорусского писателя, драматурга, поэта, переводчика, общественного деятеля Якуба Коласа:
А. Иван Доминикович Луцевич
Б. Константин Михайлович Мицкевич
В. Кондрат Кондратович Атрахович

5. Прочитайте строки известного стихотворения. Назовите стихотворение и его автора:
Ад прадзедаў спакон вякоў
Мне засталася спадчына;
Паміж сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай.

А. «Родныя вобразы» Я. Колас
Б. «Спадчына» Я. Купала
В. «Слуцкія ткачыхі» М. Багдановіч

6. Прочитайте строки известного стихотворения. Назовите стихотворение и его автора:
Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі,
Над хвалямі сінеючага Ніла,
Ўжо колькі тысяч год стаіць магіла:
Ў гаршчку насення жменю там знайшлі.

А. «Мой скарб» А. Вольскі
Б. «Песня аб родным» У. Карызна
В. «Санет» М. Багдановіч

7. Прочитайте строки известного стихотворения. Назовите его автора:
Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не госцем,
Каб душою не ачарсцвець,
Каб не страціць святое штосьці.

А. Р. Бородулин
Б. М. Багданович
В. А. Кулешов

8. Какой белорусский край можно назвать Иван-городом белорусской литературы?
А. Витебщина
Б. Минщина
В. Гомельщина

9. Первые стихи этого белорусского поэта были напечатаны под псевдонимом А. Чабор:
А. Р. Бородулин
Б. М. Багданович
В. П. Бровка

10. Литературный псевдоним Ивана Михайловича Фёдорова, одного из основателей белорусской детской литературы, основоположника приключенческого и научно-познавательного жанров белоруской литературы:
А. Максим Танк
Б. Янка Мавр
В. Янка Брыль

11. Классик белорусской литературы, первый белорусский писатель, обратившийся к жанру исторического детектива:
А. Янка Мавр
Б. Владимир Короткевич
В. Иван Шамякин

ХРАМЫ, ЗАМКИ, ДВОРЦЫ БЕЛАРУСИ

1. Первый белорусский каменный храм:
А. Собор Святой Софии в Полоцке;
Б. Собор Сошествия Святого Духа в Минске;
В. Петропавловский собор в Минске.

2. Причиной возведения этого католического храма в Минске стала трагедия в семье Эдварда Войниловича, представителя древнего белорусского шляхетского рода:
А. Костёл Святого Михаила Архангела в Михалишках;
Б. Костёл Святой Терезы Авильской в Щучине;
В. Костёл Святых Симеона и Елены в Минске.

3. К объектам Республики Беларусь, занесённым в Список Всемирного наследия ЮНЕСКО, не относится:
А. Мирский замок;
Б. Несвижский дворцово-замковый комплекс;
В. Лидский замок.

4. Особенностью Коложской (Борисоглебской) церкви является большое количество вмурованных в стены для улучшения акустики глиняных кувшинов, которые называются:
А. Фрески
Б. Плинфа
В. Голосники

5. Дворец Румянцевых и Паскевичей, памятник архитектуры XVIII–XIX веков, находится в:
А. Минске
Б. Гомеле
В. Гродно

6. Одна из древнейших сохранившихся церквей, отличающаяся уникальным декором фасадов, Коложская (Борисоглебская) церковь находится в:
А. Гродно
Б. Минске
В. Гомеле

БЕЛАРУСЬ СОВРЕМЕННАЯ

1. День народного единства в Республике Беларусь празднуется:
А. 15 марта
Б. 17 сентября
В. Второе воскресенье мая

2. День Государственного флага, Государственного герба и Государственного гимна Республики Беларусь празднуется:
А. 15 марта
Б. 17 сентября
В. Второе воскресенье мая

3. Авторы гимна Республики Беларусь:
А. В. Оловников, А. Бачило
Б. Н. Соколовский, М. Климкович
В. Н. Соколовский, М. Климкович, В. Каризна

4. Интерьеры данного учреждения украшены композициями, отражающими наиболее значимые исторические архитектурные объекты и знаменитых представителей белорусской культуры. Является культурно-историческим брендом страны, имеет форму ромбокубооктаэдра:
А. Национальная библиотека Беларуси
Б. Дворец Независимости
В. Национальный художественный музей Республики Беларусь

5. Государственный национальный парк, древнейший лесной массив Европы, расположенный между Беларусью и Польшей:
А. Нарочанский национальный парк;
Б. Беловежская пуща;
В. Национальный парк «Браславские озёра»

6. Первая в истории Республики Беларусь женщина, которая удостоена звания «Герой Беларуси» за свой спортивный подвиг:
А. Дарья Домрачева
Б. Юлия Нестеренко
В. Александра Герасименя

7. Первой в истории Беларуси олимпийской наградой в прыжках на батуте стала золотая медаль, завоеванная:
А. Максимом Мирным
Б. Владиславом Гончаровым
В. Иваном Литвиновичем

8. Эта площадь находится в г. Минске и представляет собой круг радиусом 50 метров, в центре 70-метровая стела-флагшток. По периметру площади расположены стелы с картой Республики Беларусь, текстом гимна, гербами областей и столицы:
А. Площадь Победы
Б.Площадь Независимости
В.Площадь Государственного флага

9. Мемориальный комплекс «Детям – жертвам войны» был открыт в 2007 году и находится:
А. В агрогородке Красный Берег на Гомельщине
Б. В Ушачском районе Витебской области
В. В г. Минске

10. Знак «Нулевой километр», который обозначает начало дорог Беларуси, находится в г. Минске:
А. На площади Победы
Б. На площади Независимости
В. На Октябрьской площади

11. Памятник букве «Ў» был установлен в сентябре 2003 год в городе:
А. Полоцке
Б. Бресте
В. Минске

12. Первый Герой Беларуси:
А. Военный летчик, подполковник Владимир Карват
Б. Митрополит Минский и Слуцкий, Патриарший Экзарх всея Беларуси Филарет
В. Белорусская биатлонистка, четырёхкратная олимпийская чемпионка Дарья Домрачева

13. Первая белорусская женщина-космонавт:
А. Марина Могилевская
Б. Марина Василевская
В. Анастасия Ленкова

14. Впервые Всебелорусское народное собрание было созвано в:
А. В 1996 году
Б. В 2001 году
В. В 2006 году

15. Торжественная церемония награждения лауреатов Национальной литературной премии Беларуси проводится во время празднования:
А. Всемирного дня поэзии
Б. Дня белорусской науки
В. Дня белорусской письменности

16. За выдающиеся произведения художественной литературы и искусства, активную деятельность, способствующую сбережению и приумножению национального культурного достояния, утверждению духовных ценностей, идей человеколюбия, благотворительности и милосердия ежегодно присуждается:
А. Премия Президента Республики Беларусь «За духовное возрождение»
Б. Специальная премия Президента Республики Беларусь «Беларускі спартыўны Алімп»
В. Специальная премия Президента Республики Беларусь деятелям культуры и искусства

17. Белорусская атомная электрическая станция была введена в эксплуатацию в 2020 году в:
А. Браславском районе Витебской области
Б. Рогачёвском районе Гомельской области
В. Островецком районе Гродненской области

18. Республиканский фестиваль национальных культур проводится в:
А. Гродно
Б. Витебске
В. Молодечно

19. Международный фестиваль искусств «Славянский базар» проводится в:
А. Гродно
Б. Витебске
В. Молодечно

20. Минский международный кинофестиваль носит название:
А. «Купалье»
Б. «Белая Вежа»
В. «Лістапад»

21. Международный праздник «Вишневый фестиваль» проводится в:
А. г. Глубокое
Б. г. Бресте
В. г. Гомеле

22. Международный театральный фестиваль носит название:
А. «Купалье»
Б. «Белая Вежа»
В. «Лістапад»

НАРОДНАЯ МУДРОСТЬ

1. Какой фразеологизм употребляется в значении «дойти до сильного отчаяния, печалиться»:
А. Вешаць (навешваць) сабак
Б. Вешаць нос на квінту
В. Вешаць (навешваць) лапшу

2. Какой фразеологизм употребляется в значении «пустая бумажка, недействительный или неправильно написанный документ»:
А. Фількава грамата
Б. Кітайская грамата
В. Цёмны лес

3. Какой фразеологизм употребляется в значении «бесследно исчезать, пропадать»:
А. Ісці з дымам
Б. Ісці з ветрам
В. Ісці на вудачку

4. Какой фразеологизм употребляется в значении «в полной мере проявить свои возможности, качества»:
А. Даваць дзёру
Б. Даваць дразда
В. Даваць задні ход

5. Какой фразеологизм употребляется в значении «добиваться значительного положения в жизни, обществе»:
А. Ісці на свой хлеб
Б. Ісці па крывой сцежцы
В. Ісці ў людзі

6. Какой фразеологизм употребляется в значении «раздражаться, беспричинно злиться на кого-нибудь»:
А. Лезці раней за бацьку ў пекла
Б. Лезці ў бутэльку
В. Лезці на ражон

7. Какой фразеологизм употребляется в значении «когда кто-нибудь не видет, не замечает чего-нибудь»:
А. Вочы зліпаюцца
Б. Вочы на лоб лезуць
В. Вочы павылазілі

8. Какой фразеологизм употребляется в значении «принять окончательное, необратимое решение, сделать ответственный, решительный шаг»:
А. Перабягаць дарогу
Б. Перайсці рубікон
В. Пераступіць парог

9. Лодырь, лентяй, лежебока:
А. Абібок
Б. Асобіна
В. Бондар

10. Мастер по изготовлению бочек:
А. Бровар
Б. Грабар
В. Бондар

11. Какое слово из перечисленных лишнее:
А. Верашчака
Б. Бурштын
В. Пернік

12. Иней на ветвях деревьев:
А. Шэрань
Б. Штыль
В.Шчадрэц

СТРАНИЦАМИ ИСТОРИИ

1. Орган городского самоуправления, который строился в населенном пункте после получения им Магдебургского права:
А. Ратуша
Б. Дума
В. Управа

2. Первый белорусский космонавт:
А. Пётр Климук
Б. Владимир Ковалёнок
В. Олег Новицкий

3. Первый белорус, вышедший в открытый космос:
А. Пётр Климук
Б. Владимир Ковалёнок
В. Олег Новицкий

4. Княжна с тремя именами и одна из первых монахинь среди восточных славян:
А. София Слуцкая
Б. Евфросиния Полоцкая
В. Рогнеда

5. С его именем связано принятие в 988 году и распространение на землях восточных славян христианства:
А. Рогволод
Б. Изяслав
В. Владимир

6. Полоцкий князь, которого считали чародеем, способного оборачиваться зверем:
А. Брячислав
Б. Изяслав
В. Всеслав

7. В Полоцком княжестве общее собрание мужчин, имевшее право назначать и снимать князя:
А. Вече
Б. Сейм
В. Собрание

8. Самая ранняя рукописная книга в Беларуси:
А. Полоцкое Евангелие
Б. Слуцкое Евангелие
В. Туровское Евангелие

9. Крест Евфросинии Полоцкой был изготовлен Лазарем Богшей в 1161 году. Его основы выполнена из:
А. Дуба
Б. Ясеня
В. Кипариса
10. Первая в Беларуси трамвайная система была открыта в 1898 году в:
А. Минске
Б. Витебске
В. Бресте

11. Какого духовного, религиозного деятеля XII ст. за его красноречие прозвали Златоустом, «паче всех воссиявшем на Руси»:
А. Кирилл Туровский
Б. Симеон Полоцкий
В. Симон Будный

ALMA MATER (ДЛЯ СТУДЕНТОВ ВИТЕБСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ П.М. МАШЕРОВА)

1. П.М. Машеров в апреле 1942 года стал командиром партизанского отряда:
А. Красный Октябрь
Б. Партизанский отряд имени Н.А. Щорса
В. Партизанский отряд «Батьки Миная»

2. Партизанский псевдоним П.М. Машерова:
А. Дядя Костя
Б. Дубняк
В. Комаров

3. П.М. Машеров родился в:
А. Деревне Ширки Витебского района
Б. Деревне Шипы Сенненского района
В. Деревне Ширки Сенненского района

4. Первым секретарем ЦК КПБ П.М. Машеров был в период:
А. 28 июля 1956 – 30 марта 1965
Б. 30 марта 1965 – 4 октября 1980
В. 16 октября 1980 – 11 января 1983

5. П.М. Машеров был удостоен звания Героя Советского Союза в:
А. 1943 г.
Б. 1944 г.
В. 1954 г.

6. П.М. Машеров закончил:
А. Витебский учительский институт
Б. Витебский педагогический институт
В. Витебский государственный педагогический институт имени С.М. Кирова

7. Указом Президента Республики Беларусь Витебскому государственному университету было присвоено имя Петра Мироновича Машерова:
А. В 1995 году
Б. В 1996 году
В. В 1998 году

8. П.М. Машеров по распределению в 1939–1941 годах работал учителем:
А. Астрономии
Б. Русского языка и литературы
В. Математики и физики

9. П.М. Машеров по распределению в 1939 году был направлен на работу учителем в:
А. Россонскую среднюю школу
Б. Грибовскую начальную школу
В. Мошканскую неполную среднюю школу

10. П.М. Машеров с марта 1943 г. был комиссаром:
А. Партизанской бригады имени Рокоссовского в Витебской и Вилейской областях
Б. Партизанской бригады «Смерть фашизму» в Ушачском районе
В. Партизанской бригады «Алексея» в Лиозненском районе

ЭТНАПЕДАГАГІЧНАЯ СПАДЧЫНА БЕЛАРУСАЎ

1. Устаўце прапушчанае слова ў беларускую народную прыказку “У разумнага язык у галаве, а ў дурнога …:
А. У кішэні
Б. На зубах
В. На плячах

2. Устаўце прапушчанае слова ў беларускую народную прыказку “Як вочы не бачаць, то і душа …”:
А. Адпачывае
Б. Не плача
В. Не баліць

3. Устаўце прапушчанае слова ў беларускую народную прыказку “… дабро вылазіць праз рабро”:
А. Суседскае
Б. Сваё
В. Чужое

4. Устаўце прапушчанае слова ў беларускую народную прыказку “Або пан, або …”:
А. Селянін
Б. Прапаў
В. Цар

5. Адгадайце беларускую народную загадку “Кругленькі, маленькі, а за хвост не падымеш”:
А. Гарбузік
Б. Клубок
В. Гурок

6. Адгадайце беларускую народную загадку “Еду, еду, ні дарогі, ні следу”:
А. На чаўне па вадзе
Б. На верталёце па небу
В. На санях па снезе

7. Закончы беларускую народную прыказку “Добры чалавек …”:
А. І сабакі дражніць не будзе
Б. Добры навек
В. Знае, што сказаць

8. Закончы беларускую народную прыказку “Працаваць не любіш – …”:
А. Славы не знойдзеш
Б. Адпачывай
В. Чалавекам не будзеш

9. Закончы беларускую народную прыказку “Усякая птушка сваё гняздо …”:
А. Бароніць
Б. Прыгожым робіць
В. Будуе

10. Закончы беларускую народную прыказку “На роднай зямлі – …”:
А. Сонца сяцці!
Б. Як на камлі
В. Як у раі

11. Адгадайце беларускую народную загадку “Малыя дзеці сядзяць на павеці, а як падрастаюць – на зямлю злятаюць”:
А. Вераб’і
Б. Лісце
В. Жалуды

12. Адгадайце беларускую народную загадку “Чатыры браты адзін капялюш надзелі”:
А. Калёсы
Б. Стол
В. Апенькі

13. З якога ўзросту дзяцей у беларускай сям’і пачыналі прывучаць да працы?
А. З двух гадоў
Б. З чатырох гадоўВ. З шасці гадоў

14. З якога ўзросту дзяцей у беларускай сям'і іх працоўныя абавязкі канчаткова размяркоўваліся на "мужчынскія" і "жаночыя"?
А. З васьмі гадоў
Б. З дванаццаці-трынаццаці гадоў
В. З шасці гадоў

15. Якая беларуская народная гульня звязана з земляробствам?
А. "Кот"
Б. "Квачыкі"
В. "Мак"

16. Якая беларуская народная гульня звязана з жывёлагадоўляй?
А. "Кот"
Б. "Квачыкі"
В. "Гусі"

17. Якія гульні адносяцца да каляндарна-абрадавых?
А. "Цяганне бабкі на баране"
Б. "Жаніцьба Цярэшкі"
В. "Вербачка"

18. Які абрад беларусаў з'яўляецца сямейным?
А. "Запыты"
Б. "Завіванне барады"
В. "Загуканне вясны"

19. Які від калектыўнай дзейнасці прыносіў свой працоўны плён і спрыяў пераемнасці ў выпрацоўцы пэўных навыкаў?
А. Валачобніцтва
Б. Талака
В. Выпас хатняй жывёлы

20. У якім жанры беларускага фальклору для падтрымання рандасных эмоцый у маленькіх дзетак прысутнічае гульнёвы элемент?
А. Забаўлянкі
Б. Казкі
В. Калыханкі

21. Якім з абрадаў адкрываўся веснавы абрадавы цыкл?
А. Загуканне вясны
Б. Пячэнне сарака птушак
В. Завіванне бярозы

22. У час якога народнага свята ажыццяўляўся абрад "ваджэння казы"?
А. Дзяды
Б. Каляды
В. Купалле

23. “Соль табе ў вочы, галаўня ў зубы, гаршчок між шчок, палена між калена” – такія словы вясковая жанчына-маці казала:
А. Нядбайнаму гаспадару
Б. Кепскаму працаўніку-лайдаку
В. Таму, хто хваліў дзіця і мог яго сурочыць

24. Міфалагічная істота Мара або Марна, згодна з павер’ямі беларусаў, прыносіла:
А. Хваробу або смерць
Б. Поспех у творчых справах
В. Добры ўраджай

25. Якому метаду беларускай народнай педагогікі далі старажытна-грэчаскую назву драўлянай палкі, што служыла для падгону буйнога рагатага ската?
А. Стымуляванне
Б. Іспыт
В. Спаборніцтва

ЭТНАКУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА БЕЛАРУСАЎ

1. Які з фактараў станаўлення нацыянальнага характару беларусаў паўплываў на спецыфіку гаспадарчай дзейнасці, матэрыяльнай і духоўнай культуры:
А. Геапалітычны,
Б. Гістарычны,
В. Прыродна-геаграфічны.

2. Якая рыса народна-педагагічнага ідэалу беларусаў не сфарміравалася пад уплывам нацыянальнай псіхалогіі:
А. “Акругласць” характару,
Б. Памяркоўнасць,
В. Справядлівасць.

3. Хто з беларускіх асветнікаў эпохі Рэнесансу адной з асноўных рыс характару дасканалага чалавека прызнаваў “незалежнасць і самастойнасць мыслення”:
А. С. Будны,
Б. Ф. Скарына,
В. А. Волан.

4. Беларускі філосаф А. Волан вызначаў у якасці ідэальных рыс беларуса:
А. “Адукаванасць і маральна-этычную дасканаласць”,
Б. “Гарманічнае спалучэнне ўсіх дабрачыннасцей і бездакорных нораваў”,
В. “Дзейная здольнасць да дабра, увасобленая ў інтэлекце”.

5. Хто з беларускіх вучоных перыяду Асветы выказваўся за “гарманічнае спалучэнне эмацыянальнага і лагічнага, фізічнага і разумовага развіцця”:
А. Ф. Бохвіц,
Б. Е. Снядзецкі,
В. К. Нарбут.

6. Што беларуская пісьменніца і педагог Цётка (Алаіза Пашкевіч) называе “скарбамі душы” беларуса:
А. працавітасць, мудрасць, гасціннасць,
Б. духоўнасць, жыццялюбства, памяркоўнасць,
В. любоў да бацькаўшчыны, да свайго народа, да роднай мовы, гуманізм.

7. Хто з сучасных беларускіх вучоных, даследуючы беларускі фальклор, паказвае, што "стваральнік фальклору – народ сцвярджаў духоўныя каштоўнасці жыцця не павучаннем, а сваім уласным жыццём":
А. У.М. Конан,
Б. Г.П. Арлова,
В. Л.В. Ракава.

8. У якой з сваіх навуковых прац беларускі даследчык этнапедагогікі Г.П. Арлова вылучае маральны і фізічны ідэал беларускага народа:
А. "Народная педагогика как фактор развития теории нравственного воспитания",
Б. "Беларуская народная педагогіка",
В. "Этнопедагогика: теория нравственного воспитания".

9. Якім чынам у народзе перадаваліся і набываліся дзецьмі першыя працоўныя веды і ўменні:
А. Дзіця назірала за "ўзорам" працоўных дзеянняў бацькоў,
Б. Дзіця, згодна з узростам, павінна было выконваць пэўныя віды працоўнай дзейнасці,
В. Праз выкананне каляндарна-абрадавага гадавага цыкла.

10. Сярод пералічаных прыказак і прымавак знайдзіце тую, што найбольш поўна перадае думку аб неабходнасці пэўную справу рабіць у адведзены для яе час:
А. "У зімы вялікі рот",
Б. "Адклад не йдзе ў лад",
В. "Зіма робіцца на лета, а лета на зіму".

11. Падчас якога вясельнага абраду нявесце неабходна было прадэманстраваць перад сваякамі маладога свае працоўныя ўменні і навыкі:
А. "Выпрабаванне",
Б. "Заручыны",
В. "Пасаг".

12. Які прадмет беларусы суадносілі з ростам і развіццём дзіцяці, бо верылі, што ён з'яўляецца крыніцай жыцця:
А. Малако,
Б. Дрэва,
В. Працоўны інструмент-цацка.

13. Каго лічылі "адрэзаным кавалкам" для сям'і, бо не спадзяваліся на яго працоўную дапамогу:
А. Чалавека, які злоўжываў спіртнымі напоямі,
Б. Хлопчыка,
В. Дзяўчынку.

14. Як, згодна з народнай узроставай перыядызацыяй беларусаў, называлі дзяцей ва ўзросце з 2-3 да 6-8-мі год:
А. "Блазнюкі",
Б. "Анёлкі",
В. "Блазны".

15. З якога ўзроставага перыяду ў беларусаў пачыналася адасабленне хлопчыкаў і дзяўчынак у адзенні, гульнях, працы:
А. З 3-5 год,
Б. З 5-7 год,
В. З 6-8 год.

16. Якія віды работ з'яўляліся традыцыйна "мужчынскімі" ў беларусаў:
А. Лоўля рыбы, праполка град,
Б. Касьба, мыццё бялізны,
В. Баранаванне, сушэнне сена.

17. Якая з прыведзеных беларускіх прыказак указвае на выключную ролю працы як неабходнай умовы існавання чалавека і крыніцы дасягнення ім жыццёвага дабрабыту:
А. "Што па той чэсці, калі няма чаго есці",
Б. "Дружныя сарокі і ката заклююць",
В. "Пячоныя галубы не ляцяць да губы".

18. Які з фальклорных жанраў з'яўляецца ўласна дзіцячым па паходжанні і ўжытку:
А. Дражнілкі,
Б. Казкі,
В. Загадкі.

19. Якая з пералічаных гульняў заснавана на перайманні рухаў, дзеянняў пры пэўных сельскагаспадарчых работах і мае мэту падрыхтоўкі да дазенага віду працоўнай дзейнасці:
А. "Коршун",
Б. "Проса",
В. "Лавіць куры".

20. У якую пару года дзеці гулялі ў гульню "Засяванне", што спрыяла ўстанаўленню добразычлівых адносін з людзьмі:
А. Вясной,
Б. Зімой,
В. Увосень.

21. Якая гульня адносіцца да вясельнага сямейна-абрадавага цыкла:
А. "Пячэнне ката",
Б. "Доўбня",
В. "Даведкі".

22. У час якога свята дарослыя ў знак падзякі бабцы-пупарэзніцы гулялі ў гульню "Цяганне бабкі на баране":
А. Вяселля,
Б. Каляд,
В. Хрэсьбін.

23. Якая беларуская народная прыказка вучыць дзяцей жыць у згодзе:
А. "Бог не цяля, бачыць круцяля",
Б. "Біцца не гадзіцца і лаяцца не дазваляецца",
В. "Далей пакладзеш, бліжэй возьмеш".

24. Якую прыказку ўжывалі беларусы, асуджальна гаворачы пра сям’ю, дзе зарадзіўся лён, а дзеўкі гультаяватыя:
А. “Будзе пара, вырасце і трава”,
Б. “Будзе мышам гнёздаў”,
В. “Вось хамут вам і дуга, а я болей не слуга”.

25. Да якога каляндарнага свята ў беларусаў маглі быць прымеркаваны памінальныя дні:
А. Масленіцы,
Б. Юр’і,
В. Купалля.

26. Дачка ў сялянскай сям’і беларусаў канца XIX – пачатку XX стагоддзя лічылася дарослай:
А. Пасля таго, як ужо ведала ўсе “жаночыя” справы па хатняй гаспадарцы,
Б. Калі аваладвала майстэрствам прасці і ткаць,
В. З моманту ўступлення ў шлюб.

27. Згодна з народнымі прыкметамі, не дазвалялася гушкаць пустую калыску, таму што дзіця:
А. Спалохаецца і будзе заікацца,
Б. Вырасце абжорай,
В. Памрэ.

28. Якая з міфалагічных істот лічыцца бажаством восені, бо клапоціцца аб парадку на палях і ў агародах:
А. Сыцень,
Б. Мякіннік,
В. Дабрахочы.

29. Па вераваннях беларускага народа, у доме “гаспадарыў” Дамавік, у лесе – Лесавік, а ў памяшканні, дзе перапрацоўвалі і захоўвалі збожжа:
А. Мякіннік,
Б. Вадзянік,
В. Дзявоя.

30. Які метад беларусы імкнуліся прымяняць у выключных выпадках – калі ўжо астатнія метады на выхаванца не ўздзейнічалі:
А. Пакаранне,
Б. Асуджэнне,
В. Праклён.

31. Які метад беларускай народнай педагогікі дзіця магло прымяняць самастойна, без дапамогі дарослых:
А. Метад гульні,
Б. Назіранне,
В. Практыкаванне.

32. І метадам, і сродкам беларускай народнай педагогікі з’яўляецца:
А. Казка,
Б. Звычай,
В. Гульня.

33. Якія рысы характару чалавека дакладна фарміруюцца пры дапамозе спаборніцтва:
А. Шчодрасць і ахайнасць,
Б. Дабрыня і працавітасць,
В. Справядлівасць і павага да іншых.

34. З якой працэдуры пачыналася загартаванне, а значыць, і клопат аб фізічным здароўі нованароджанага:
А. Апранання,
Б. Праветрывання памяшкання,
В. Купання.

35. Якое свята "заканчвала" дзіцячы сезон купання ў вадаёмах:
А. Купалле,
Б. Троіца,
В. Ілля.

36. З якога прадукта рыхтуецца традыцыйная страва беларускай кухні – "камы", што дабратворна ўплывала на функцыянаванне страўніка, а значыць, і на здароўе чалавека:
А. Бульбы,
Б. Манных круп,
В. Мукі.

37. Чым вясковыя беларускія жанчыны адбельвалі бруднае адзенне, клапоцячыся аб захаванні чысціні і ахайнасці адзення:
А. Пячным попелам,
Б. Гаспадарчым мылам,
В. Пячной сажай.

38. Якое дрэва ў беларускім фальклоры сімвалізуе нешчаслівы лёс дзяўчыны:
А. Бяроза,
Б. Чаромха,
В. Каліна.

39. Якая беларуская народная прыказка перадае каштоўнасць характэрнай для беларускай сям'і шматдзетнасці:
А. "З разумнымі дзеткамі і без грошай хораша",
Б. "Дачакалася знайда помачы: сама ляжыць, а дзеткі брэшуць",
В. "Адно дзіця – не дзіця, двое дзяцей – палова дзіцяці, трое дзяцей – гэта дзіця".

40. У беларускіх народных прыказках здароўе звычайна атаясамлівалася:
А. З багаццем
Б. Са смеласцю,
В. З вытрымкай.

41. Падмуркам гармоніі маральнай і фізічнай прыроды чалавека, ядром беларускай народнай педагогікі, зыходзячы з высноў даследчыкаў Г.П.Арловай і В.У. Чэчата, з'яўляецца паняцце:
А. Прыгажосці,
Б. Смеласці,
В. Дабра.

42. Якія рысы ідэальнай асобы не былі характэрны для беларуса эпохі Рэнесансу:
А. Смеласць, ваяўнічасць,
Б. Добрапрыстойнасць, патрыятызм,
В. Гуманізм, чэсць і годнасць.

43. Што, на думку айчыннага гісторыка Э.С. Дубянецкага, адыграла вырашальную ролю ў выпрацоўцы “знакамітай жыццястойкасці, вынослівасці, цягавітасці беларусаў”:
А. Геапалітычны фактар,
Б. Нацыянальная псіхалогія,
В. Прыродна-геаграфічны фактар.

44. Якую якасць беларуса вядомы ідэолаг нацыянальнага адраджэння Ф.Багушэвіч лічыў асноўнай:
А. Працавітасць,
Б. Патрыятызм,
В. Уласную годнасць.

45. Якія рысы беларуса Цётка (А. Пашкевіч) называла “скарбамі душы”:
А. Патрыятызм, гуманізм,
Б. Працавітасць, смеласць,
В. Уласную годнасць, сціпласць.

46. Які персанаж беларускіх народных казак пра жывёл заўсёды аказваў дапамогу бліжняму:
А. Сабака,
Б. Пеўнік,
В. Конь.

47. Якая выхаваўчая ідэя аб’ядноўвае казкі “Зайкіна хатка”, “Івашка Мядзвежае вушка” і “Пану навука”:
А. Смеласць і вера ў перамогу заўсёды возьме верх над злом,
Б. Не той добры, хто хораша гаворыць, а той, хто працуе,
В. Калі будзеш добрым да іншых, то зло цябе абміне.

48. Прыказка беларускага народа “Каб мог, зямлю б еў” сведчыць аб:
А. Ашчаднасці,
Б. Патрыятызме,
В. Скупасці.

49. Які з метадаў узаемнай ініцыятывы заўсёды патрабуе вербальную практыку:
А. Гутарка,
Б. Іспыт,
В. Спаборніцтва.

50. Якія з працоўных дзеянняў у беларускай вясковай сям’і не даручалі 5-6-гадоваму дзіцяці:
А. Догляд і выпас хатняй птушкі,
Б. Догляд дзіцяці малодшага ўзросту,
В. Выган і выпас коней у “начное”.

51. Якая прыказка не характарызуе паняцце “сціпласць”:
А. “Не хваліся сам, хай людзі пахваляць”,
Б. “Добры тавар сам сябе хваліць”,
В. “Хваляць – заткні вуха, крытыкуюць – слухай”.

52. Якія з метадаў беларускай народнай педагогікі не з’яўляюцца метадамі стымулявання:
А. Іспыт, спаборніцтва,
Б. Праклён, заахвочванне,
В. Пакаранне, благаславенне.

53. Укажыце, якія сродкі беларускай народнай педагогікі з’яўляюцца здабыткамі толькі духоўнай культуры беларусаў:
А. Праца, гульня,
Б. Песні, прыказкі і прымаўкі,
В. Гульні, казкі.

54. Які з кампанентаў штодзённага рэжыму дня не быў характэрным для дзетак ад года да трох год:
А. Харчаванне,
Б. Адпачынак,
В. Прасцейшая працоўная дзейнасць.

55. Пры дапамозе якога мерапрыемства падчас прыняцця родаў бабка-павітуха клапацілася аб здароўі маці і дзіцяці:
А. Ізаляваннем будучай маці ў час родаў ад астатніх членаў сям’і ў вытапленай лазні,
Б. Акурваннем памяшкання дымам лекавых траў,
В. Шаптаннем заклінанняў і малітваў.

56. Што традыцыйна забаранялася мужу падчас цяжарнасці жонкі з мэтай яго падрыхтоўкі да ролі бацькі-выхавальніка:
А. Брыдкасловіць,
Б. Знаходзіцца з сябрамі ў карчме,
В. Курыць табаку.

57. Якая дзяўчына з’яўлялася, на думку беларусаў, добрай жонкай:
А. Працавітая і ашчадная,
Б. Здаровая і мажная,
В. Вясёлая і прыгожая.

58. Якім чынам сям’я двухгадовага дзіцяці імкнулася ўключаць яго ў свядомую дзейнасць:
А. Гуляла з ім у гульні,
Б. Вучыла элементам самаабслугоўвання,
В. Прывучала да працы.

59. Якая прыказка беларусаў перадае сутнасць своеасаблівай народнай “школы пешчання” маленькіх дзетак:
А. “Не патурай, а што трэба - дай”,
Б. “У добрых бацькоў і дзеці добрыя”,
В. “Да пяці год пястуй дзіця, як яечка, з сямі пасі, як авечку, тады выйдзе на чалавечка”.

60. Фарміраванне ўяўленняў і паняццяў пра станоўчыя і адмоўныя фізічныя ўласцівасці адбывалася пры адначасовым фарміраванні:
А. Маральных уяўленняў і паняццяў,
Б. Маральных паводзін,
В. Маральнай волі.

КЛЮЧ ОТВЕТОВ К ТЕСТОВЫМ ЗАДАНИЯМ ПО КАТЕГОРИЯМ (ТЕМАМ)

БЕЛАРУСЬ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ:
1 – А; 2 – Б; 3 – А; 4 – В; 5 – В; 6 – Б; 7 – В; 8 – А; 9 – А.

ИСКУССТВО:
1 – В; 2 – В; 3 – А; 4 – А; 5 – Б; 6 – А; 7 – Б; 8 – В; 9 – А; 10 – В; 11 – А; 12 – В.

ПОЭТЫ И ПИСАТЕЛИ БЕЛАРУСИ:
1 – А; 2 – В; 3 – А; 4 – Б; 5 – Б; 6 – В; 7 – А; 8 – В; 9 – А; 10 – Б; 11 – Б.

ХРАМЫ, ЗАМКИ, ДВОРЦЫ БЕЛАРУСИ:
1 – А; 2 – В; 3 – В; 4 – В; 5 – Б; 6 – А.

БЕЛАРУСЬ СОВРЕМЕННАЯ:
1 – Б; 2 – В; 3 – В; 4 – А; 5 – Б; 6 – А; 7 – Б; 8 – В; 9 – А; 10 – В; 11 – А; 12 – А; 13 – Б; 14 – А; 15 – В; 16 – А; 17 – В; 18 – А; 19 – Б; 20 – В; 21 – А; 22 – Б.

НАРОДНАЯ МУДРОСТЬ:
1 – Б; 2 – А; 3 – Б; 4 – Б; 5 – В; 6 – Б; 7 – В; 8 – Б; 9 – А; 10 – В; 11 – Б; 12 – А.

СТРАНИЦАМИ ИСТОРИИ:
1 – А; 2 – А; 3 – Б; 4 – В; 5 – В; 6 – В; 7 – А; 8 – В; 9 –В ; 10 – Б; 11 – А.

ALMA MATER: (ДЛЯ СТУДЕНТОВ ВИТЕБСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ П.М. МАШЕРОВА):
1 – Б; 2 – Б; 3 – В; 4 – Б; 5 – Б; 6 – В; 7 – В; 8 – В; 9 – А; 10 – А.

ЭТНАПЕДАГАГІЧНАЯ СПАДЧЫНА БЕЛАРУСАЎ
1 – Б; 2 – В; 3 – В; 4 – Б; 5 – Б; 6 – А; 7 – А; 8 – В; 9 – А; 10 – В; 11 – В; 12 – Б; 13 – А; 14 – В; 15 – В; 16 – В; 17 – В; 18 – А; 19 – Б; 20 – А; 21 – А; 22 – Б; 23 – В; 24 – А; 25 – А.

ЭТНАКУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА БЕЛАРУСАЎ
1 – В; 2 – А; 3 – Б; 4 – Б; 5 – В; 6 –В; 7 – В; 8 – Б; 9 – Б; 10 – Б; 11 – А; 12 – Б; 13 – В; 14 – А; 15 – Б; 16 – В; 17 – В; 18 – А; 19 – Б; 20 – Б; 21 – В; 22 – В; 23 – Б; 24 – Б; 25 – А; 26 – А; 27 – В; 28 – А; 29 – А; 30 – В; 31 – Б; 32 – В; 33 – В; 34 – В; 35 – В; 36 – А; 37 – А; 38 – В; 39 – В; 40 – А; 41 – В; 42 – А; 43 – В; 44 – Б; 45 – А; 46 – Б; 47 – А; 48 – В; 49 – А; 50 – В; 51 – В; 52 – А; 53 – Б; 54 – В; 55 – А; 56 – А; 57 – А; 58 – В; 59 – В; 60 – А.

СПИСОК РЕКОМЕНДУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. 99 знаменитых мест Беларуси. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 2021. – 231, [1] с.
2. Баранок, В. Н. Витебщина – наша любовь и гордость : методические рекомендации / М-во образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Витебский государственный университет имени П. М. Машерова», Каф. коррекционной работы. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2023. – 43, [1] с.
3. Без срока давности: преступления нацистов и их пособников против мирного населения на оккупированной территории БССР в годы Великой Отечественной войны. Беларусь. Витебская область : [сборник архивных документов и материалов] / [сост.: А. Р. Дюков [и др.] ; редкол.: А. К. Демянюк [и др.] ; Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь, Национальный архив Республики Беларусь, Белорусский государственный архив кинофотофонодокументов, Государственный архив Витебской области, Центральный архив Комитета государственной безопасности Республики Беларусь ; Витебский областной музей Героя Советского Союза М. Ф. Шмырева, Государственный архив Российской Федерации ; Ассоциация историков союзного государства «Союзная инициатива памяти и согласия». – Минск : НАРБ, 2020. – 930 с.
4. Геноцид белорусского народа. Карательные операции : в 2 ч. Ч. 1 / [под общ. ред. А. И. Шведа] ; Генеральная прокуратура Республики Беларусь. – Минск : Беларусь, 2023. – 309, [2] с.
5. Геноцид белорусского народа. Лагеря смерти : информационно-аналитические материалы и документы / [под общ. ред. А. И. Шведа] ; Генеральная прокуратура Республики Беларусь. – Минск : Беларусь, 2023. – 333, [2] с.
6. Государственная политика в сфере истории : проблемы и перспективы сохранения исторической правды и памяти : материалы Республиканской научно-практической конференции, г. Минск, 14 сентября 2023 г. / Национальная академия наук Беларуси, Институт истории ; [ред. кол.: И. П. Сергеенко [и др.]]. – Минск : Беларуская навука, 2024. – 240, [2] с.
7. Государственность Беларуси : даты, факты, события : [к 30-летию института президенства в Республике Беларусь] / [сост.: А. А. Коваленя [и др.] ; под общ. ред. В. Г. Гусакова] ; Национальная академия наук Беларуси. – Минск : Беларуская навука, 2024. – 362, [1] с.
8. Дорофеенко, Н. И. Витебское подполье / [составители: А. Н. Дулов, В. Н. Кучеренко, Л. И. Рогачева, Т. Н. Хартанович ; автор предисловия А. Н. Дулов]. – Минск : Звязда, 2024. – 253, [3] с.
9. Жураўскі, А. І. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы : да 100-годдзя з дня нараджэння вучонага / А. І. Жураўскі ; уступныя артыкулы, навукова-даследчы апарат, укладанне: Н. В. Паляшчук, Э. В. Ярмоленка, С. М. Макітрук ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа. – Мінск : Беларуская навука, 2024. – 295 с.
10. Имидж Беларуси: становление, состояние, продвижение : монография / [и др.] ; под науч. ред. М. А. Слемнёва ; М-во образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Витебский государственный университет имени П. М. Машерова». – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2020. – 198, [1] с. – URL: https://rep.vsu.by/handle/123456789/21354.

11. История белорусской государственности : учебное пособие для учащихся учреждений образования, реализующих образовательные программы среднего специального образования / [и др.] ; под общ. ред. И. А. Марзалюка ; [картогр. материалы С. Н. Темушева, В. Н. Темушева]. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 2024. – 223, [1] с.
12. Карлюкевіч, А. Рашэнні прымае ЦК... : з архіўных дакументаў / А. Карлюкевіч, В. Селяменеў. – Мінск : Звязда, 2025. – 213, [1] с.
13. Копыл, С. П. Полоцкая Голгофа : страницы геноцида белорусского народа 1941-1944 гг. – Минск : Беларусь, 2024. – 109, [2] с.
14. Лагеря советских военнопленных в Беларуси, 1941–1944 : документы и материалы / [сост.: В. Д. Селеменев (рук.) [и др.]; редкол.: А. К. Демянюк [и др.]] ; Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь, Национальный архив Республики Беларусь, Центральный архив Комитета государственной безопасности Республики Беларусь ; Берлинское объединение «Kontakte – Контакты». – Минск : Беларусь, 2022. – 325, [2] с.
15. Ліхадзедаў, У. А. Ад Віцебска да Полацка : падарожжа ў часе = От Витебска до Полоцка : путешествие во времени / У. А. Ліхадзедаў ; рэдкалегія: І. І. Бузоўскі [і інш.] ; пер. на беларускую мову У. А. Ліхадзедава ; аўтар прадмовы А. Карлюкевіч. – Мінск : Звязда, 2023. – 319 с.
16. Михайлова, Е. Л. Этнопедагогические основы профессиональной деятельности : курс лекций / Е. Л. Михайлова ; М-во образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Витебский государственный университет имени П. М. Машерова», Каф. социально-педагогической работы. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2020. – 111 с. – URI: https://rep.vsu.by/handle/123456789/24323.
17. Можченко, И. В. Герои партизанского края : 75-летию освобождения Беларуси и Победы в Великой Отечественной войне посвящается / [редкол.: А. К. Демянюк, М. Н. Скоморощенко, С. В. Кулинок]. – Минск : Белта, 2019. – 119, [1] с.
18. Нацистские карательные операции против партизан Полоцко-Лепельской партизанской зоны. Апрель – май 1944 года : документы и материалы / [сост.: В. Д. Селеменев (рук.) [и др.] ; редкол.: А. К. Демянюк (отв. ред.) [и др.]] ; Министерство юстиции Республики Беларусь, Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь, Национальный архив Республики Беларусь, Центральный архив Комитета государственной безопасности Республики Беларусь. – Минск : Беларусь, 2024. – 733, [2] с.
19. Оршанская земля. Великая история малой родины / [и др.] ; [сост.: В. Ф. Голубев [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.] ; худож. К. Камал ; фот.: А. В. Клещук [и др.]]. – Минск : Форум, 2023. – 471, [1] с.
20. Основные события отечественной истории в контексте исторической политики Республики Беларусь : в помощь идеологическому работнику / [сост. А. И. Гордейчик [и др.] ; под общ. ред. А. А. Ковалени, В. В. Даниловича] ; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. – 2-е изд., стер. – Минск : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2024. – 111, [1] с.
21. Региональные культуры Беларуси (XVII-XIX вв.) : курс лекций / [сост.: Д. С. Сенько, Ю. А. Русецкий, А. В. Русецкий] ; М-во образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Витебский государственный университет имени П. М. Машерова», Каф. изобразительного искусства. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2022. – 51, [1] с. – URI: https://rep.vsu.by/handle/123456789/33537.
22. Срока давности не имеют... : преступления фашизма против народов Советского Союза в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. / [координатор и автор проекта Д. Ф. Мезенцев ; ред. совет.: В. И. Сиренко [и др.]] ; Постоянный Комитет

Союзного государства. – Минск ; Москва : Постоянный Комитет Союзного государства, 2023. – 330, [6] с.

23. Суша, А. А. Франциск Скорина – человек мира / [науч. ред. Л. В. Языкович]. – Минск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 300, [4] с.

24. Традиционная культура белорусов во времени и пространстве / [и др.] ; [под науч. ред. А. В. Титовца] ; НАН Беларуси, Центр исследования белорусской культуры, языка и литературы, Филиал «Ин-т искусствоведения, этнографии и фольклора имени Кондрата Крапивы». – Минск : Беларуская навука, 2013. – 578, [1] с.

25. Хорошевич, Е. И. Священная память Великой Победы. – Минск : Беларусь, 2023. – 398, [1] с.

26. Шур, В. В. Радзімазнаўства : з гісторыі беларускіх тапонімаў / В. В. Шур ; [прадмова А. І. Бельскага]. – Мінск : Звязда, 2024. – 189, [3] с.

27. Этнапедагогіка : хрэстаматыя / [склад.: Г. П. Арлова, С. Р. Туболец] ; М-ва адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава», Кафедра сацыяльна-педагагічнай работы. – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2020. – 166 с. – URI: https://rep.vsu.by/handle/123456789/23444.

Спіс рэкамендаванай літаратуры:

1. Арлова, Г.П. Беларуская народная педагогіка / Г.П. Арлова. – Мн.: Народная асвета, 1993. – 120 с.

2. Беларусы. Т.4: Вытокі і этнічнае развіццё / В.К. Бандарчык, В.М. Бялявіна, Г.І. Каспяровіч і інш.; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мн.: Бел.навука, 2001. – 433 с.

3. Беларускія народныя абрады / склад. Л.П. Касцюкавец. – Мн.: Беларусь, 1994. – 128 с.

4. Беларускія народныя казкі/ АН БССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору [склад. Г.А. Барташэвіч, К.П. Кабашнікаў]. – 2-е выд., дап. – Мн.: Навука і тэхніка, 1985. – 512 с.

5. Беларускія народныя песні. Са зборнікаў П. Шэйна / склаў К. Кабашнікаў. – Мн.: Дзяржвыд БССР, 1962. – 432 с.

6. Беларускія прыказкі, прымаўкі і загадкі / склаў Я. Рапановіч. – Мн., 1958. – 380 с.

7. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / склаў Ф. Янкоўскі. – 3-е выд. – Мн.: Навука і тэхніка, 1992. – 491 с.

8. Беларускія частушкі / склад. К.П. Кабашнікаў, І.К. Цішчанка. – Мн., 1960. – 184 с.

9. Беларусы. Т. 5: Сям’я / В.К. Бандарчык, Г.М. Курыловіч, Т.І. Кухаронак і інш.; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мн.: Бел. навука, 2001. – 375 с.

10. Болбас, В.С. Этычная педагогіка беларусаў / В.С. Болбас. – Мн.: Бел. навука, 2004. – 175 с.

11. Гульні, забавы, ігрышчы / склад. А.Ю. Лозка. 2-е выд. – Мн.: Беларуская навука, 1996. – 534 с.

12. Жарты, анекдоты, гумарэскі / склад. А.С. Фядосік. – Мн.: Навука і тэхніка, 1984. – 438 с.

13. Земляробчы каляндар: Абрады і звычаі / уклад. А.І. Гурскі. – Мн.: Беларуская навука, 1995. – 186 с.

14. Змановский, Ю.Ф. К здоровью без лекарств / Ю.Ф. Змановский. – М.: Сов. спорт, 1990. – 64 с.

15. Кухаронак, Т.І. Радзінныя звычаі і абрады беларусаў: Канец XIX – XX ст. / Т.І. Кухаронак. – Мн.: Навука і тэхніка, 1993. – 126 с.

16. Міфы Бацькаўшчыны / Беларус. Энцыкл.; уклад. У.А. Васілевіч. – Мн.: БелЭн, 1994. – 109 с.

17. Народная педагогіка. Вучэбна-метадычны дапаможнік / Г.П. Арлова, Т.Д. Вакушэнка, А.Л. Міхайлава, С.Р. Туболец; пад рэд. Г.П. Арловай. – Віцебск: Выд-ва УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, 2006. – 168 с.

18. Народная педагогіка беларусаў / У.М. Конан, В.С. Болбас, П.Г. Ляўта і інш. – Мн.: Нац. ін-т адукацыі, 1996. – 165 с.

19. Орлова, А.П. Этнопедагогика: теория нравственного воспитания: учеб. пособие / А.П. Орлова. – Витебск: ВГУ им. П.М. Машерова, 2001. – 186 с.

20. Ракава, Л.В. Традыцыі сямейнага выхавання ў беларускай вёсцы / Л.В. Ракава. – Мн.: Ураджай, 2000. – 111 с.

21. Сержпутоўскі, А.К. Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў / прадм. У.К. Касько / А.К. Сержпутоўскі. – Мн.: Універсітэцкае, 1998. – 301 с.

22. Чумаков, Б.Н. Валеология: Избранные лекции / Б.Н. Чумаков. – М.: Российское педагогическое агентство, 1997. – 245 с.

23. Этнаграфія Беларусі. Энцыклапедыя / гал. рэд. І.П. Шамякін. – Мн.: БелСЭ, 1989. – 575 с.

СЦЭНАРЫІ БЕЛАРУСКІХ НАРОДНЫХ СВЯТ І ГУЛЬНЯЎ

СЦЭНАРЫЙ
СВЯТА Ў ГОНАР ПРЫРОДЫ І ВЯСНЫ-КРАСНЫ

Гучыць музыка. Выходзіць першы блок вядучых.

I.

- Родная зямля, любая Беларусь! Вось яна – зямля святая дзядоў і прадзедаў.
- Яна – перад табой, яна з табой. Гэта і тая вішанька, што здзівіла цябе хараством першага цвіцення.
- І рэчка, што пяшчотна лашчыць цябе сваімі хвалямі, вабіць няспынным зіхаценнем і імкненнем.
- І лес, што сустракае цябе дружалюбным гоманам, дорыць табе першую пралеску і першы грыбок.
- І бяздоннае загадкавае неба над табой, і тая сцяжынка, па якой ты ідзеш у садок, ці ў школу.
- Як не любіць усё гэта – тваё блізкае, роднае? Хочацца працаваць, рабіць нешта добрае дзеля Беларусі, бацькаўшчыны нашай, Радзімы.

II.

(Гучыць музыка. Выходзіць другі блок вядучых)

- У старажытнасці чалавек быў намнога бліжэй да прыроды, чым цяпер. Танчэй адчуваў яе, назіраў за ёю, супастаўляў, параўноўваў яе з сабою.
- Калі раней нашы продкі будавалі дом, то абавязкова стараліся пасадіць каля яго дрэва.
- Як вы думаеце, дзеля чаго?
- Адказ просты. Каб у сябе дома стварыць зямны рай, накшталт райскага саду – Эдэма, дзе сярод мноства прыгожых дрэў і раслін расло дрэва пазнання Дабра і Зла, з якога Адам і Ева пакаштавалі забаронены яблык.
- Для людзей дрэвы былі блізкімі і дарагімі. Іх нельга было выкарыстоўваць у будаўніцтве. Драўніну прывозілі з лесу. Такі звычай існуе і сёння.
- Дрэвы разам з мясцовасцю ствараюць пейзажы. Тое, да чаго прывязваецца душа чалавека.
- Людзі імкнуцца стварыць вакол сябе прыгажосць, і калі скажаецца, разбураецца прырода, то разбураецца і душа чалавека. Не толькі таго, хто зрабіў гэта злачынства, але і таго, хто толькі бачыў і не перашкодзіў.
- У нашых продкаў існаваў культ прыроды, птушак, жывёл, раслін, што найбольш яскрава адлюстравалася ў вясновых святах і абрадах.
- А зараз мы запрашаем вас на прызбу да Яся і яго сяброў.
- На свята ў гонар прыроды і Вясны-Красны.
- Паглядзіце, з якой павагай раней адносіліся да ўсяго жывога.
- Да нашай Маці-Прыроды.

(гучыць ціха, а потым гучней песня Жаваранка)

На двары з'яўляецца Ясь. Яму весела, таму што прыгравае сонца і на дварэ добра гуляць. Чуе: нешта звоніць у небе тоненькім срэбным званочкам. Ясь прыслухаўся.

Ясь: Дык гэта ж жаваранак! Мілая птушачка! Яна ўжо вярнулася з далёкага краю. Сябры, сябры! Жаваранак прыляцеў! Выходзьце хутчэй на двор слухаць першую песню Вясны!

Выходзяць хлопчыкі і дзяўчынкі, сябры Яся з песняй “Жавароначкі”.

- Вясну песенькай сустракаем,
  Вясну весела мы гукаем.
- Ходзім радасна карагодам;
  Выглянь сонейка, дай пагоду!
- Шчасце, долечку мы гукаем
  І зямлю сваю адмыкаем.
- Жыта-жыцейка хай рунуе,
  Кветкі-красачкі хай квітнеюць.
- Свята шчырае мы сустракаем,
  Птушак з выраю мы вітаем!

(*падкідваюць угору птушак, зробленых з паперы)*

- Птушак будзем шанаваць,
  Ім ва ўсім дапамагаць!
- Гнёзды іх не разбураць,
  Птушанят абараняць
  І ўсіх птушак услаўляць.

Ясь: Хлопцы, дзяўчаты! А ці ведаеце вы, якія птушкі прылятаюць услед за жаваранкамі?

(*дзеці па чарзе: “Шпак! Ластаўка! Качкі! Бусел! А за буслом і ўсе птушкі ўжо прыляцяць”*)

- А я пакуль бег да вас, на полі гракоў бачыў. А мая бабуля кажа: як грака ўбачыш на полі – выходзь вясну сустракаць.
- Ой, сябры мае! Мне ўчора дзядуля Тамаш загадваў новыя загадкі пра птушак. Паспрабуйце і вы адгадаць:

Снег яшчэ ляжыць, а ён ужо тут як тут. (*Грак*)

1. А маю загадку адгадаеце?
   З выраю вяртаецца, з песняй да свету звяртаецца. *(Жаваранак)*
2. А цяпер маю загадку паслухайце.
   З пераду – шыльцы, ззаду – вільцы,
   Наверсе – чорнае сукно, пад іспадам – белае палатно. (*Ластаўка)*
3. А маю загадку адгадаеце?
   Даўганосы, даўганогі прыляцеў з далёкай дарогі. *(Бусел)*
4. А маю загадку, напэўна, ніхто не адгадае.
   У церамку жыве, прыгожы голас мае.
   Спявацъ вялікі ён мастак.
   Сябры, хто гэта? (*Шпак)*
5. Праз горы, даліны з далёкай краіны
   Вярнуўся пасол і стаў на страсе
   У ботах чырвоных,
   Каб бачылі ўсе. (*Бусел).*

(Кампазіцыя “Іграў я на дудцы”)

Ясь: Сябры, а ці ведаеце вы, адкуль бусел з’явіўся на Беларусі? І чаму іх так шануюць?

Дзеці: Не, не, не ведаем! Раскажы!

Андрэй: А я ведаю.

Дзеці: Ну, тады раскажы, Андрэй.

Андрэй: Ну дык слухайце легенду пра паходжанне бусла. Гэта было вельмі даўно. На зямлі развялося такое мноства гадаў, што ні стала ад іх жыцця ні людзям, ні жывёлам. І парашыў адзін чараўнік знішчыць гадаў, патапіць у якойсьці бяздонніцы. Сабраў ён іх у вялізны скураны мяшок, завязаў, узваліў на плячо аднаму чалавеку і загадаў укінуць

у паказанае прадонне. І строга наказаў, штоб не здарылась, не развязваць мех і не заглядваць туды. Але як толькі чалавек рушыў з месца, то ўсе гады, якія былі ў мяшку, заварушыліся, зашыпелі, засвісталі. І ўзяла чалавека цікаўнасць, што ён такое нясе. Чалавек развязаў торбу ды і аслупянеў ад жаху. Гады ж тым часам вылезлі і распаўзліся ізноў па зямлі. Разгневаны чараўнік не захацеў другі раз збіраць гэтую дрэнь і, накінуўшы на чалавека парожні мяшок, ператварыў яго ў бусла і загадаў збіраць гадаў-уцекачоў усё яго жыццё аж да самай смерці. І ходзіць гэты, ператвораны ў бусла, чалавек з накінутым на плечы мяшком па лугах, палях, балотах ды збірае гадаў, але да гэтай пары ніяк сабраць не можа. З прычыны сваёй крэўнасці да чалавека гэты пярэварэцень не адыходзіць далёка ад людскіх сяліб і мала баіцца людзей.

- Дзякуй, Андрэй, цікавая легенда.
- А мая маці на Дабравешчанне – свята прылёту буслоў сказала, што напячэ для нас цэлы кошык піражкоў, якія трэба будзе падкідваць угору са словамі: "Бусля, Бусля, на табе піражок, а мне дай жыта стажок". А той, чый піражок узляціць вышэй, у таго будзе ў гэтым годзе лепшы ўраджай жыта.
- Вось мы тут з вамі усе стаім, размаўляем, а трэба ўжо Вясну-Красну загукаць, ды песенькі ў яе гонар заспяваці, каб прырода хутчэй абудзілася ад зімовага сну.

(дзеці пачынаюць перагукванне)

- Вясна наша вясёлая – гу!
  Развесяліла зямлю, ваду – гу!
- Ой, вясна, вясна вясёлая!
  Парасла трава зялёная – у-у-у!
- Ды ўзвесяліла ўсе даліначкі,
  Дзе парабачкі, там і дзевачкі – у-у-у!
- Ідуць парабачкі, страляючы,
  А дзевачкі – спяваючы – у-у-у!
- Ой, выйдзем мы на горку,
  Ды вясну заклічам:
- Адамкнуць зямліцу,
  Выпусціць расіцу.
- Ой, выйдзем мы на горку,
  Ды вясну заклічам,
- Папросім мы сонца ў наша ваконца
  Вылеці, сізая галачка,
  Вынесі залатыя ключы;
  Замкні халодную зіманьку,
  Адамкні цёплае лецейка.
- Ты пчолачка ярая,
  Вылеці за мора,
  Вынесі залатыя ключы,
  Адамкні цёплае лецейка,
  Замкні халодную зімачку.
- Ты прыйдзі, Вясна,
  Ты прыйдзі, Красна,
  А гу-гу, Вясна! А гу-гу Красна!

(Карагод "Вол бушуе")

- Ну, вось, Вясну загукалі, а цяпер давайце ў гульні гуляць. Прапаноўваю гульню "Ластаўка і мошкі". Але спачатку нам трэба Ластаўку выбраць. (*лічыць: "Прэла, гарэла, на мора ляцела; Касцюк, Масцюк, Радзівон – выйдзі вон!"*).

(Ідзе гульня)

- Фу ты, во загуляўся, што піць захацелася. Хлопцы, хто са мной, айда да крыніцы.
- А мы, дзяўчаткі, давайце пакуль хлопцаў няма, наш любімы карагод завядзём.

(Ідзе карагод)

(Пасля яго сканчэння з'яўляюцца хлопцы)

- І сапраўды кажуць: няма смачней вадзіцы, чым з роднай крыніцы.
- Хлопцы, а дзе вы Яся падзелі? Ці ён у ваду праваліўся?
- Не, ён да хаты пабег. Бо ён як тая каня: піць хоча, а з крыніцы напіцца не можа.
- А пры чым тут каня?
- Ды легенда ёсць такая.
- Раскажы, Юрась, раскажы.
- Ну, калі не ведаеце, тады слухайце. Як стварыу Бог наш свет, дык уся вада была ў адным месцы. Вось сказаў Гасподзь усіх птушак і сказаў ім: "Птушачкі мае, работнічкі мае! Сабярыцеся вы ўсе і разнясіце вы ваду гэту дый па ўсяму свету, разліце вы яе ў рэчкі бягучыя, у азёры стаючыя, у крыніцы халодныя. І сабраліся ўсе птушкі і сталі насіць ваду. Насілі-насілі, пакуль усю разнеслі. Адна толькі каня не паслухалася Госпада Бога, не насіла ваду, за што і пракляў Гасподзь каню, і сказаў ёй так: "ты вады не насіла, не зможаш і напіцца – ні ў рэчцы бягучай, ні ў возеры стаючым, ні ў крыніцы халоднай – хіба што чакай майго дажджу заліўнога. І з тых пор каня просіць: "Піць хачу, піць!" – і чакае дажджу. Напіцца ні ў якой вадзе не можа, а толькі як дождж ідзе, дык яна разявіць рот і ловіць кроплі.
- А давайце пагуляем у гульню "Спрытная птушка".

(Ідзе гульня)

- А ці ведаеце вы, што нашы продкі-славяне верылі, што ў раслін і дрэў, як і ў людзей, ёсць душа. У целе дрэва магла жыць душа жывёлы ці чалавека – продка роду.
- Так, і мне бацька казаў, што дрэва плача ад болю, калі яго рубяць; і што ёсць звычай перш, чым сарваць кветку ці расліну, трэба было папрасіць у яго прабачэння. А перад дрэвам трэба было пакланіцца, сказаць, дзеля чаго яно спатрэбілася.
- А я яшчэ чула, што каля дрэва пакідалі гасцінец, каб душа дрэва выйшла на той час, калі яго будуць рубіць, каб яна не ведала вялікіх мук.
- І сапраўды, Алёнка, цяжка бачыць, як падаюць зрубленыя дрэвы, але ж і пра чалавека, які заўчасна захварэў кажуць: "Зваліўся, як зрублены".
- А пра дзяўчат кажуць: "Расцвіла, як кветка".
- Жыццё чалавека і дрэў або раслін заўсёды параўноўвалася ў песнях. Дзяўчаткі, а давайце заспяваем.
- Сябры, а давайце яшчэ ў адну гульню згуляем і пойдзем да хаты, а то бацькі ўжо сварыцца будуць, што на цэлы дзень з хаты пайшлі.
- Тады давайце згуляем яшчэ…
- Ну што, Ясь, хоць шкада, а ўсё ж бывай.Толькі нас не забывай.

Ясь: І вы, сябры даражэнькія, дружна жывіце, хутка расціце і край свой любіце.

- Беражыце кожную птушку, кожнае дрэўца, кожную кветачку.
- Шануйце, любіце Маці-Прыроду.
- Будзьце бадзёрымі, разумнымі і здаровымі.

СЦЭНАРЫЙ СВЯТА "КАЛЯДЫ"

1. Слаўны вечар,
Каляда, каляда!
Добры вечар,
Каляда, каляда!

2.Каляда – старажытнае народнае свята. Калядаваць, гэта значыць спяваць за вокнамі песні, у якіх зычылі дабрабыту і шчасця, гуляць у гульні, вадзіць казу, каб на полі радзіла, а ў сям’і ўсе былі здаровымі і багатымі.

1. Таму, хто калядуе, заўсёды кіне ў мяшок гаспадар грош, або хто чым багаты.

2. Здаўна кажуць – як пачнеш Новы год, такім ён табе і ўдасца.

1. Дык давайце ж стрэнем гэты Новы год прыгожа ды спеўна, як дзядулі – бабулі страчалі.

2. Давайце будзем добрымі, вясёлымі і дружнымі.

– Пайшла каляда ў адну хату,
А у гэтай хаце куццю таўкуць.
– Пайшла каляда ў другую хату,
А ў гэтай хаце серабро звініць.
– Пайшла каляда ў трэцюю хату,
А ў гэтай хаце сала сквірчыць.
– Пайшла каляда ў чацвёртую хату,
І ў гэтай хаце сала шыпіць.
– Пайшла каляда ў пятую хату,
А ў пятай хаце золата блішчыць.
– Пайшла каляда ў шостую хату,
А ў шостай хаце каўбасы пякуць.
– А ў сёмую хату ў гэту ночку
Мы з вамі завітаем.
Глядзіце, запрашаем!

(Занавес расчыняецца. Сялянская хата. Уваходзіць гаспадар – Цярэшка, кладзе дровы каля печы)

Цярэшка: Шчодра! Шчодра! Дзе ты падзелася? (*заглядае у гаршочак які стаіць на стале*) Вось ўжо і блінкі падышлі. Шчодра!

Шчодра: Іду-у! Бягу-у! Як тут мае блінкі? Мабыць, ужо падышлі.

Цяэшка: Трэба на стол збіраць! А то ж свята сёння Каляды! Можа і да нас калядоўшчыкі завітаюць, здароў’я і багацця нам пажадаць.

Шчодра: Слухай, Цярэшка, пакуль не прыйшлі калядоўшчыкі нам трэба зрабіць калядны рытуал на добры ўраджай.

– Цярэшка а ці бачыш ты мяне?
– Не, не бачу!
– Каб жа ты не бачыў за стагамі, за копамі, за вазамі, за снапамі свету!
– Шчодра, а ці бачыш ты мяне?
– Не, не бачу!
– Каб жа ты не бачыла за гуркамі, за гарбузамі, за капустаю, за буракамі свету!

Шчодра: Каб твае словы ды праўдаю сталі.

Цярэшка: Каб было шчодра на стале і ў агародзе, мая бабка пад абрус раней клала жытнюю салому. *(Шчодра таксама гэта робіць. Нечакана чуецца стук у вакно.)*

Цярэшка: Шчодра, гэта ж, мусіць, калядоўшчыкі просяцца?

(уваходзяць калядоўшчыкі з казой і мядзвядзем)

– Добры вечар таму, хто ў гэтым даму.
  Нам не хочацца чакаць – загадай калядаваць!

Шчодра: Калядуйце даражэнькія, калядуйце!

Цярэшка: Калі ласка!

(Песня: “Добры вечар, шчодры вечар”)

– Добры вечар, гаспадару! Вынесь жа нам каўбас пару.
– Добры вечар, гаспадынька! Пахадзі ты каля печкі, вынясі нам перапечкі!

– Вынесь сала, не скупіся, каб ячмень твой урадзіўся.
– Каб нажалі сто коп жыта.
– Каб сям'я была ўся сыта.
– Каб скацінка вадзілася.
– Каб пшаніца радзілася.
– Скарэй дарыце, нас не марыце.
– Кароткія світкі – студзёна стаяць.

Цярэшка: Наш дар невялікі: рэшата аўса, наверх – каўбаса.

Шчодра: Частуйцеся, госцейкі дарагія, частуйцеся. Дзякуй, што ўважылі, нашу хату не абмінулі. *(частуе)*

– А мы ж, гаспадарочкі, не адны прышлі, а казу з сабой прывялі.

Цярэшка: Адкуль вы ідзяце?

Павадыр: Ідзём мы ад пана Года, што носіць бароду, шыроку як лапата, сіву і калмату. Мы к лету ідзём, казу вядзём і радасць нясём.

Шчодра: Дык можа козачка паскача для нас.

Павадыр: А ну, каза, павярніся, гасцям добрым пакланіся!

(Песня: "Го-го-го, каза")

Павадыр: Што ж гэта стала? Мая каза ўпала, ссохла, прапала!

– Бачна, даўно ела, што так аслабела.

– Дайце казе сала, каб каза ўстала.

Механоша: Нашаму козліку не многа трэба:
Два боханы хлеба,
Сем печ перапеч,
Рэшата аўса,
Наверх каўбаса.

– А яшчэ аладкі, каб бакі былі гладкі.
– Яшчэ таго мала, дайце кусок сала.
– Чацвёрты пірог, каб казу сцярог.
– А хто такі харошы, хай насыпле грошы.

(Калядоўшчыкі збіраюць каляду выходзячы у зал)

Калядоўшчыкі: Каляду збіраю, песні спяваю.
Дзяўчаткі, давайце што небудзь для настрою заспяваем,
Каб душа у пляс пусцілася.
– Каляду дайце, здаровы бывайце!

(Гучаць песні)

Шчодра: Шаноўныя калядоўшчыкі, а ці не падкажаце, які будзе гэты год: ці багаты, ці бедны?

– Пра год няхай Варажбітка раскажа, яна шмат чаго ведае.

Варажбітка: Зараз на небе поўна зорак, значыць багата будзе ўлетку ягад і грыбоў. А вось іней на дрэвах кажа аб тым, што рана і шчодра зацвітуць вясной сады. Вірлівая мяцеліца, што была звечара, абяцала добрае раенне пчол.

Цярэшка: Што мы ўсё гаворым, ды гаворым! Давайце лепей патаньчым ды ў гульні пагуляем.

(Танцы, гульні)

– Ну і забавіліся ж мы з вамі, а нам жа трэба далей ісці калядаваць, песні спяваць, добрых людзей з калядамі віншаваць!
– Будзь ваша здароў, як рыжык бароў!
– Майце торбу грошаў, жывіце ў раскошы!
– Майце ўсяго даволі, а бяды – ніколі!

ІНТЭЛЕКТУАЛЬНА-ГУЛЬНЯВАЯ ПРАГРАМА "МІФЫ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ"

Народная творчасць – няпісаная і ні кім да канца непрачытаная мудрая вусная кніга. Пяшчотныя, светлыя яе старонкі з мілагучнымі калыханкамі, адкрываюць для нас у дзяцінстве нашы маці і бабулі. Нас захапляюць цікавыя дзівосныя казкі. Мудрасцю ўражваюць прыказкі і загадкі. Гісторыю нашага народа, нашай роднай Беларусі захапляльна перадаюць паданні і легенды. Мінаюць і аддаляюцца дзесяцігоддзі, чалавецтва выходзіць на новыя рубяжы, а радкі гэтай кнігі, выказаныя стагоддзі назад, не старэюць. І будуць узбагачаць нашы сэрцы і розум, будуць вучыць нас дабру і справядлівасці, самаадданай любві да роднага краю і свайго народа – пакуль будзе доўжыцца жыццё на зямлі.

(Гучыць музыка)

Сёння мы з вамі адпраўляемся ў падарожжа да скарбонкі народнай творчасці, праваднікамі будуць каманды (*назвы каманд*), але спачатку нам патрэбна выбраць капітанаў каманд.

Я прапаную выбраць капітанаў каманд пры дапамозе лічылкі.

За марамі, за гарамі,
За жалезнымі слупамі –
На прыгорку церамок,
На дзвярах вісіць замок,
Ты за ключыкам ідзі
І замочак адамкні.
Прадстаўцеся нам___________________________

Віншуем капітанаў каманд. А зараз я даю вам адну хвілінку на тое, каб выбраць назву сваёй камандзе.

Якую назву прыдумала першая каманда___________________

Другая каманда____________________________

Так, пачынаем конкурс размінкай для каманд:

1. Пераклад на рускую мову:

1	Блакітны (голубой)	Стракаты (пестрый)
2	Каралі (бусы)	Капялюш (шляпа)
3	Аксаміт (бархат)	Фіранкі (занавески)
4	Слімак (улитка)	Хмары (тучи)
5	Абрус (скатерть)	Сцізорык (нож перочинный)
6	Гурток (кружок)	Пацук (мышь)

2. Пераклад з рускай мовы на беларускую:

1	Влага (вільгаць)	Крыльцо (ганак)
2	Металический гвоздь (цвік)	Дешёвый (танны)
3	Сирень (бэз)	Следить (сачыць, пільнаваць)
4	Кирпич (цэгла)	Клёст (крыжадзюб)
5	Качаць (калыхаць)	Магазин (крама)
6	Мел (крэйда)	Пуговица (гузік)

Заданне першае:

Першае заданне датычыцца аднаго з галоўных жанраў фальклору – цудоўнага тварэння народнага паэтычнага генія. У гэтых творах шмат чараўніцтва, вымыслу. Героі трапляюць у вельмі цяжкія сітуацыі. Але ў рэшце дабро перамагае зло.

Праўда перамагае несправядлівасць, сяброўства перамагае здраду, працавітасць перамагае гультайства.

Вы, напэўна, здагадаліся, што гэта казкі.

Зараз я зачытаю вам урыўкі з беларускіх народных казак, а вы павінны адгадаць, што гэта за казкі.

1. “Выходзіць з лесу галодны воўк. Бачыць – касец пад кустом сядзіць і нешта есць. Падышоў да яго воўк:

– Ты што ясі, чалавеча?
– Хлеб, – адказвае касец.
– А смачны ён?
– Дзіва што смачны!
– Дай мне пакаштаваць.
– Калі ласка!

(“Лёгкі хлеб”)

2. “Была гэта на дзіва прыгожая сярэбраная скрыначка мастацкай ювелірнай работы. На яе сценах красаваліся два залатыя зграбныя зайчыкі, частуючы адзін аднаго тытунём.”

(“Сярэбраная табакерка” З. Бядуля)

Старажытныя сказы крывічаў данеслі да нас скарбы беларускай міфалогіі, шмат розных паданняў. Паслухайце, калі ласка, адно з іх, і адгадайце да якога беларускага народнага свята гэта паданне мела дачыненне.

(Паданне пра “Купалле”)

Вы паслухалі народнае паданне. Камандам адводзіцца адна хвілінка на роздум, каб адказаць на пытанні:

1. Што гэта за свята і калі яно адбываецца?
2. Якое яшчэ народнае паданне звязана з гэтым святам?
3. Хто з беларускіх пісьменнікаў узяў сабе псеўданім ад назвы гэтага свята і чаму?

(Купалле, 7 ліпеня нарадзіўся Іван Дамінікавіч Луцэвіч – Янка Купала)

У народзе кажуць “З добрай песняй і жыць весялей!” Песня суправаджае чалавека ўсё жыццё: у працы, вяселлі, радасці, горы.

Назавіце пяць народных беларускіх песень, адну з якіх вы потым павінны праспяваць.

На роздум адна хвіліна…_______________________________________

(каманды па чарзе спяваюць свае песні)

Цудоўным моўным скарбам з’яўляюцца прыказкі і прымаўкі.

Гэта кароткія, але мудрыя выразы, іх сэнс павучальны, яны нярэдка гучаць у рыфму. Будзьце ўважлівы. Я чытаю беларускую прыказку, або прымаўку, а вы знаходзіце адпаведную рускую.

Паспрабуем:

1. Няма грошай – не бяда, калі сяброў грамада.

(Не имей сто рублей, а имей сто друзей)

2. Разам дзвюх сарок за хвост не ўтрымаеш.

(За двумя зайцами погонишься, ні одного не поймаешь)

3. Любіш гасцяваць, любі і гасціну вітаць.

(Любиш кататься, люби и саночки возить)

4. Як клічуць, так і адклікаюцца.

(Как аукнется, так и откликнется)

5. Дзе пасееш густа, там не будзе пуста.

(Что посеешь, то и пожнёшь)

6. Не будзь ласы на чужыя каўбасы

(На чужой каравай свой роток не разевай)

Наступнае заданне – інсцэніроўка прыказкі. Гледачы павінны адгадаць, што вы паказваеце (каманды атрымліваюць сваю прыказку), напрыклад:

– Баба з возу, каню лягчэй.

– Любіш паганяць, любі і каня гадаваць.

Заданне чацвёртае:

Загадкі развіваюць кемлівасць. Яны пашыраюць кругазор, вучаць назіраць, параўноўваць. Загадкі часта выкарыстоўваюцца ў гульнях, калі ідзе спаборніцтва на кемлівасць. У казках яны не раз былі сродкам праверкі розуму герояў.

Адгадайце, калі ласка, тры загадкі:

1. Стаіць дуб, на дубе 12 гнёздаў, у кожным гняздзе па 4 сініцы, у кожнай сініцы па 14 яек – 7 чорных і 7 белых. *(Год, месяцы, тыдні, ночы і дні)*
2. Па вадзе ідзе – не плёсне,
   Па лесе ідзе – не хропне,
   Па саломе ідзе – не шасне. *(Сонца)*
3. Царэўна бедна, але птушкі пяюць. *(Вясна)*

– Успомніце, калі ласка, тры загадкі на зімовую тэму.

Пятае заданне:

Усе вы чулі і ведаеце шмат гісторый пра міфічных істот, напрыклад, пра Бабу-Ягу, Русалак, Лешага. Я прапаную інфармацыю, а вы павінны адгадаць, пра каго ідзе гаворка.

1. “Пра іх расказваюць, што яны любяць жыць ля млыноў, пад шлюзамі і ў завадзях рэк, што бяруць да сябе, гэта значыць, топяць людзей, якія ім спадабаліся. *(Вадзяны)*

2. Як завуць чалавека, які ператвораны кім-небудзь ці якіператварыўся сам сабою, па сваім жаданні ў ваўка. *(Ваўкалак)*

3. Стары сівы дзед з сінім або чырвоным носам. Яго клічуць да сябе на каляды. *(Мароз)*

4. Барадаты чалавек, жыве пад зямлёю, а хто, бядуючы, уздыхае і называе яго імя, то ён вылазіць з-пад зямлі і пытае: “Чаго патрабуеш?” А як хто ўжо гэта ведае, да не спалохаецца, да і скажа яму, чаго хоча, то ён яму тое дасць”. *(“Ох”)*

Загадкі для балельшчыкаў:

1) Дзесяць ног, шэсць вок, тры галавы ў адзін бок. *(Араты з парай коней)*
2) Я сяку лес – лес вяне, а на тым месцы гара ўстане. *(Сенакос)*
3) Тысяча братоў адным поясам падпераваны. *(Сноп)*
4) Усе паны паскідалі жупаны, толькі трое ў жупанах стаяць. *(Сасна, ёлка, ядловец зімою)*
5) На вадзе родзіцца, а вады баіцца. *(Лёд)*
6) Зімой грэе, вясной тлее, улетку памірае, увосень аджывае. *(Снег)*
7) Ідзе ў лес – дамоў глядзіць,
   Ідзе дамоў – у лес глядзіць. *(Сякера за поясам у дравасека)*
8) Поўна хата вераб’ёў – ніколі не выганіш. *(Сукі ў дрэве)*
9) Стаіць клён, на клёне – лён,
   На лёне гліна, а ў гліне ўсё гіне. *(Стол, засланы абрусам, а на ім міса)*
10) Поўна бочка круп, а на вярху вянец. *(Макаўка з макам)*
11) Авечка кругом чалавечка. *(Кажух)*
12) Сам мурзаты, а чысціню любіць. *(Венік)*

Скарагаворкі для балельшчыкаў

✓ Каваль каваў каня,
Конь кавалю капытом,
Каваль каню кнутом.

✓ Лянок не любіць лянот,
Лянот не любіць лянок.

Падвядзенне вынікаў інтэлектуальна-гульнявой праграмы.

<u>Паданне пра Купалінку</u>

✓ На свята Івана Купала славяне праводзілі (і праводзяць да гэтага часу) мноства абрадаў. Самы вядомы і адначасова таямнічы – **пошук папараць-кветкі**, які адкрывае ў чалавеку звышздольнасці: разумець размову звяроў і птушак, бачыць русалак і назіраць, як у лесе гуляюць дрэвы. Але да ўсяго іншага, існуе павер'е, што ўладальнік кветкі здольны выявіць любы скарб.

✓ Маладыя дзяўчыны збіраліся на беразе возера ці ракі і варажылі на будучыню. Для гэтага плялі вянкі і пускалі па вадзе. Калі вянок заплывае далёка, гэта абяцае шмат шчасця ў каханні. А калі вянок тануў, то блізкіх адносін з загаданым чалавек пабудаваць не атрымаецца. Плялі і па два вянкі – для жаніха і нявесты, – якія затым таксама пускалі на ваду. Калі плынь злучае два вянка, то неўзабаве адбудзецца шчаслівае вяселле.

Купалінка

Купальская ноч чорным крылом ахінула наваколле. Прытомленыя збіраннем гаючых зёлак, танцамі, скокамі праз вогнішча, збіліся ў гурт хлопцы і дзяўчаты. Развязалі вузельчыкі, дасталі з іх ежу, дамашняе віно. Пачуліся смех, жарты, добразычлівыя кпіны.

Толькі чарнабрываму Івану нявесела. Сядзіць адзінока ўбаку ад сябрукоў, думу думае. А дума тая горкая: вечар цёплы, а сэрца халодзіць. Няма ў Івана сяброўкі. Дзяўчат навокал многа, толькі ні адна з іх не прыглянулася хлопцу. Тры вянкі кінулі яму вясковыя прыгажуні з надзеяй, што разарве Іван адзін з іх і тым самым заявіць аб сваім праве на дзяўчыну. Але ўсе тры вянкі засталіся некранутымі. Пакрыўдзіліся прыгажуні, хаця выгляду і не падалі. Надзелі вяночкі на свае галоўкі, звонкім смехам заліваюцца. Глядзі, маўляў, хлопец, каб пашкадаваць не давялося. Самая прыгожая з іх – Ганна, якая вельмі пакахала Івана, не сцярпела і кажа:

– Калі сярод нас не знайшлося табе абранніцы, пайдзі і пашукай кветку папараці ў лесе. Мо, там сваё шчасце знойдзеш.

Сядзіць хлопец, маўчыць, пра сваё думае. Раптам побач нячутна з’явілася нечая лёгкая постаць, пяшчотныя рукі дакрануліся да галавы юнака. Заплюшчыў той вочы, думаючы, што гэта сон, а калі праз імгненне адкрыў іх, убачыў, што побач нікога няма. Толькі на траве ля самых ног вяночак ляжыць. Хацеў было хлопец адкінуць той вяночак, падумаўшы, што гэта дзяўчаты вырашылі пажартаваць над ім, але – во дзіва! – вяночак быццам да рук прыліп.

“Відаць, справа рук нячысціка, – думае Іван пра сябе. – Нездарма ж старыя гавораць, што ў поўнач на Купалле розныя ваўкалакі, чэрці, ведзьмы са сваіх сховішчаў вылазяць, каб людзям шкоду прынесці». Праўда, гэтая нечысць агню баіцца, таму на Купалле ў вёсках ля кожнай хаты вогнішча гарыць.

– Не бойся, Іван, ідзі за мной, я дапамагу табе знайсці кветку папараці, – чуецца побач пяшчотны голас. Станеш самым шчаслівым на свеце.

“Будзь што будзе”, – вырашыў хлопец і ціхенька, каб не прыцягнуць увагі сяброў, падаўся ў лес. Спачатку ісці было лёгка: дарогу асвятлялі водбліскі купальскага кастра на паляне, вакол якога весялілася моладзь. Але чым далей ішоў хлопец, тым вузейшай рабілася сцяжынка, больш цёмным і глухім станавіўся лес. Ногі блыталіся ў густой траве, вецце балюча сцёбала па твары. Спачатку здалёк, а потым усё бліжэй і бліжэй чуліся нейкія невядомыя гукі, падобныя на выццё ваўка або рогат савы.

“Трэба вяртацца хутчэй назад, пакуль не заблудзіўся, – мільганула думка ў галаве Івана. – Інакш не толькі кветку папараці не знайду, а жывым з гэтай глухамані не вярнуся”.

Успомніўшы пра вянок, хлопец кінуў яго на зямлю. І здарылася цуда – вянок ураз ператварыўся ў вогненнае кола. Пакацілася яно па зямлі, завісла на галінах дрэў. А наўкола стала відна, як удзень.

Паспрабаваў было хлопец зняць з дрэва свой вянок, але толькі руку да яго працягнуў, а вянок-сонейка вышэй падняўся, завіс на веццi дуба. Слепіць вочы, быццам дражніць Івана.

Пабяжыць той наперад, а сонейка на зямлю скоціцца, у густой траве схаваецца. Застыне хлопец на месцы, не ведаючы, куды ісці далей, і тут жа чуе ласкавы голас: "Ідзі сюды, Іванка. Не бойся».

– Хто ты такая? Адгукніся! – крычыць юнак.

– Я – Купалінка.

– Тады навошта ўцякаеш ад мяне?

– Лёгкага шчасця не бывае. За яго змагацца трэба, – чуецца ласкавы голас.

– Што я павінен зрабіць? Навучы! – просіць Іван.

– Ты знойдзеш кветку папараці, – адказвае Купалінка. – Як сарвеш яе, хуценька вяртайся дадому. Што б ні рабілася ў цябе за спіной, чые галасы ні пачуеш – не азірайся. Інакш будзе бяда.

Сказала так Купалінка і як скрозь зямлю праваліласся. Зноў стала наўкола цёмна-цёмна. Як быць? Куды ісці?

Прачытаў пра сябе малітву Іван і паціху пайшоў наперад.

Колькі ён ішоў так, і сам не ведае. Раптам бачыць – наперадзе, у некалькіх кроках ад яго, нейкія агеньчыкі на зямлі блішчаць. Падышоў ён бліжэй і вачам сваім не верыць: перад ім незвычайная па прыгажосці кветка папараці. На што ўжо прыгожая вясёлка пасля дажджу на небе, але і яна нішто ў параўнанні з цудоўнай кветкай. Падобная на пяро Жар-птушкі, зіхаціць, пераліваецца.

Толькі памкнуўся Іван сарваць кветку, як з усіх бакоў нешта затрашчала, загукала, завыла, заверашчала, заскуголіла. І ўсё ж хлопец дацягнуўся да кветкі, сарваў яе, сунуў за пазуху і заспяшаўся ў сваю вёску.

Ішоў, а за спіной трашчала вецце, на ўсе лады лямантавала нячыстая сіла. Пагражала рознымі карамі, упрошвала азірнуцца, паслухаць, што яна скажа. Але Іван памятаў словы Купалінкі, не паддаваўся ні на якія ўгаворы, ішоў і ішоў наперад.

Быў бы, пэўна, Іван першым чалавекам у цэлым свеце, якому пашчасціла адшукаць кветку папараці, калі б нечакана не пачуў знаёмы голас Купалінкі:

– Пачакай, Іванка, я табе нешта скажу…

Не стрымаўся хлопец, азірнуўся назад, але нікога не ўбачыў. Па радасных енках нячысцікаў зразумеў, што яго падманулі. Сунуў руку за пазуху, дзе ляжала цудоўная кветка, а на яе месцы – галінка вярбы.

Застагнаў ад роспачы хлопец, падняў вочы ўгару і ўбачыў далёка-далёка ледзь прыкметны промнік святла.

– Купалінка! Пачакай мяне! – закрычаў у роспачы Іван. – Парай, што рабіць…

Доўга чакаў адказу, але так і не дачакаўся. Тады, памаліўшыся на ўсход, пайшоў хлопец у лес, пайшоў і не вярнуўся дадому. Старыя людзі казалі, што ў ноч на Купалле недзе далёка ў лесе перагукваюцца дзявочы і юнацкі галасы. Можа, гэта Іван шукае сваю Купалінку? А можа, разам шукаюць яны згубленую кветку папараці?..

Чаго на свеце не бывае… [1].

Літаратура:

1. Прыстань ваўкалакаў: чарадзейныя казкі / укладальнік А.І. Гурскі, мастак У.П. Савіч. – Мінск: Юнацтва, 2000. – 349 с.

СЦЭНАРЫЙ
ФАЛЬКЛОРНАГА СВЯТА “ДАЖЫНКІ”

(На сцэне малодшая група фальклорнага калектыву.
Удзельнікі трымаюць у руках каласы. Яны пад музыку мятуць жытнёвае поле.)

Гаспадар: А што ў поле рана гукала?
Дзеці: Гаспадар, прыйдзі да нас, паглядзі на нас...
(Гаспадар аглядае поле.)

Гаспадар: *(да гаспадыні)* Гаспадыня, ты была ў полі? Бачыла, што жыта ўжо паспела?

Гаспадыня: Бачыла, гаспадарочку, бачыла! Трэба яго ўжо жаць.

Гаспадар: Ну, дык тады ідзі кліч жней. А я пайду да каваля, закажу сярпоў.

Гаспадыня: *(кліча жней)* Жнеечкі, сябровачкі, хадзіце да мяне жыта жаць.

Жнеі: (выходзяць) Ваша ніўка залатая, нашы сярпы вострыя.
(*Жнеі спяваюць, водзяць карагод “Пойдзем, дзеткі, каля жыта”. Ідзе гульня. Жнеі ловяць дзяцей, якія імітавалі поле і ставяць іх у “снапы”, у адно месца, робяць “вялікі сноп”. Прызначаюць старэйшую жняю (“Пастацянку”), сплятаюць вянок і надзяваюць ёй на галаву.*)

Ст. жняя: Мы свайму гаспадару
Ды зрабілі славу.
Жытачка пажалі,
У копачкі паклалі,
Адна барада засталася.
(Водзяць карагод вакол барады, спяваюць.)

Стаяў казёл на гарэ),
Дзівиваўся барадзе.
Діва, дзіва.
(З’яўляецца гаспадар.)
1 жняя: Ой, гаспадарочку наш,
Дажыначкаў час.
Спяваюць: А ў нашага пана
Дажыначкі рана.
2 жняя: Канец ніўцы, канец,
Упляцём гаспадару вянец.
(Старэйшая жняя надзявае вянок гаспадару, вакол яго водзяць карагод і спяваюць.)
– Каціўся вянок з поля...

Гаспадар: Дзякуем вам, жнеечкі, за добрую працу!
Ад шчодрае нівы.
Ад роднай зямліцы
Хачу вам у пояс усім пакланіцца.

Гаспадыня: Дзякую вам, сяброваччкі, вось як разам, дык хутка поле заваявалі.
1: Так-так, Галечка, нездарма ж кажуць – “Адзін у полі не воін”.
2: Адна галавешка і у печы не гарыць.
3: Адной рукой і вузла не завяжаш.
4: Адзін і ў кашы не споры.

Гаспадар: Ну, хопіць ужо, жнеечкі. Я ведаю, што вы і ў працы спрытныя і на язык вострыя, ведаеце шмат прыказак, прымавак і вельмі добра спяваеце.

Жнеі: Гаспадынька, нут-ка,
Завівайся нам хутка,
Так як мы завіваліся,
Каля ніўкі нападжыналіся.

(Гаспадыня і гаспадар частуюць жнеек. Гучыць песня “Частуйцеся, госці”.)

Гаспадар: Вось якіх слаўных жнеек запрасіў я. І працуюць слаўна, і спяваюць хараша. У мяне аж самі ногі ў скокі просяцца. Музыкі, грайце нам!

(Усе танцуюць “Польку”, “Падыспань”, “Кракавяк” і інш. танцы.)

Гаспадар: А чаму ж мне не пець,
Калі ў маёй хатачцы парадак ідзець?

(Гучыць песня “Чаму ж мне не пець?”)

Госць: Як жа парадак ідзець?
Жыта нажалі, у снапы павязалі -
А сена ці пакасілі? А поле ці ўзаралі?

Усе: Усё зрабілі.

(Гучыць песня “Малачу ж я”. З’яўляюцца хлопцы-пахары. Ідзе гульня “Пахары і жнеі”.)

Пахары: А мы пашаньку пахалі,
Барозны глыбокія махалі,
Барозны шырокія,
Палосы шырокія,
А вы, жнеі, худыя,
У вас сярпы тупыя.

Жнеі: А вы, пахары, худыя,
У вас плугі тупыя,
А вы пашню не пахалі,
На мяжы ляжалі.
А мы жнеі маладыя,
Сярпы нашы залатыя,
Жыта мы пажалі,
Ды ў снапочкі павязалі,
У полі стагамі,
На гумне варахамі.

Гаспадар: Дзяўчаты, песня ад сэрца
Шчаслівага рвецца,
Бо песня самім жа
Жыццём саздаецца.

(Гучыць песня “А ў гародзе ярыца”.)

Гаспадар: Намалацілі хлеба,
А зараз гуляй колькі трэба.
Частушкі-весялушкі!
(Гучаць прыпеўкі.)

Адна са жней: Пойдзем, дзевачкі, дамоў,
Пойдзем, прахадзімачкі.
Дадзім гаспадару спакой,
Закончым мы дажыначкі.
(Уходзяць з песняй: У нас сёння вайна была,
Усё поле зваявалі...)

СЦЭНАРЫЙ НАРОДНАГА СВЯТА-БЯСЕДЫ
“НА ПРЫЗБЕ”

Г-р: Усіх, усіх, хто не ленаваўся.
Добра справаю займаўся
Г-ня: І не траціў марна час,
Запрашаем на прызбу да нас.
(Гульня “Казёл”.)
Г-р: Скача, скача верабей,
Ён склікае ўсіх гасцей,
Да гасцей ён просьбу маець,
Ён цілікаець, як знаець:
– Скіньце, госцейкі, па зярну,
Я вам казачку раскажу:
Жылі-былі дзед да баба,
Высеклі яны ляда,
Пасеялі аўса –
Вось і казка ўся.
Г-ня: А вы, госці мае,
Вы прашоненькія,
А чаму вы такія невясёленькія?
Гэй, музыкі, браточкі мае,
Заграйце “Полечку” мне.
Мае ногі туп, туп тупацяць
І на месцы зусім не стаяць.
Добры вечар, суседкі дарагія!
Добры вечар......................., а што гэта
ты так запыхалася?

– Мае вы суседзейкі,
Навіну скажу вам:
Сівая свіння
На дубе гняздо звіла,
На дубе гняздо звіла.
Казлянятак прывяла.
А мой мужык хітры быў.

Сена шылам накасіў.
Над прыпечкам стог злажыў,
Кошку сенам накарміў.

– Гэта што? А вось у нашага суседа
Учора была бяседа:
Свіння ў дудку іграда,
А курыца скакала,
А пятух прыпяваў
І ножкай прыбіваў.
Г-ня: Госцейкі, вы гаспадара майго не бачылі?
Відаць, мяне не знайшоў,
У другі бок пайшоў.
Г-р: Госцейкі, гаспадарыньку маю не бачылі?
Відаць мяне не знайшла,
У другі бок пайшла,
Куды ж гэта мне бегчы,
Як гаспадыню дагнаць?
Г-ня: Госцейкі, гаспадара майго не бачылі?
Г-р: Гаспадарыню маю не бачылі?
Суседачкі, дзе ж мая гаспадыня?
(Раптам гаспадар і гаспадыня сустракаюцца.)
Г-р: Ой, гаспадыня, куды ж ты падзелася?
Я ж табе хацеў расказаць, што толькі што ў агародзе бачыў.
Г-ня: І што ж ты там бачыў?
Г-р: Шпарка па двары хадзіў,
Дзёўбаў зерне кракадзіл.
Што за дзіва, што за цуд,
У рэчцы плавае вярблюд.
Рыкае ды лае, хвосцікам віляе.
Есць кабыла сала, а мужык авёс,
Кабыла села ў сані,
А мужык павёз.
Кошка мышку сустракала,
"З'ем цябе", – яна сказала,
Сядзіць кошка ў нары,
Мыш гуляе па двары.
Г-ня: Ды не на двары завіхаецца,
А ў цябе над кашуляй хаваецца.
Г-р: Ратуйце, дапамажыце,
Ад лютага звера абараніце!
(Мышка ўцякае.)
Ой, ой, ледзь не памёр ад жаху.
Г-ня: Бачу нешта яшчэ, даражэнькі, ты хаваеш пад кашуляй!
Г-р: Назбіраў я кветак.
Г-ня: Для мяне?
Г-р: Для гасцей.
Г-ня: А для мяне?
Г-р: Пагляд зі лепш на гэта.
Ну што, убачыла?

Г-ня: Гарлачык.
Г-р: Гаспадыня, давай у гарлачыкі згуляем. (Гульня)
Г-ня: Ну, наскакаліся? Цяпер сядайце, адзін другога прыглядайце.
А ў мяне для вас квас,
Зроблены з хлеба.
З майго кваску не кінешся ў таску.
А які яшчэ акрамя хлебнага бывае квас?
(Кляновы, мядовы, бярозавы, бруснічны.)
Г-ня: Але што гэга нашы хлопцы, дзяўчаты засумавалі? Лепш прыпеўкі б заспявалі.
(Прыпеўкі)
Мы прыпевачкі-смяшынкі
Праспяваем весела
І прытопнем, калі трэба –
Усміхнецца нават неба.

Стары заяц сена косіць,
А ліса зграбае.
Муха сена к возу носіць,
А камар складае.

Не судзіце, мужыкі.
Не судзіце, цёткі,
Беражыце языкі
Дочкам на падмёткі.

А нашыя дзевачкі
Толькі на прыпевачкі.
Сена грэбсці – не хачу,
Бо я ножкі прамачу.

Пагарэлі хамуты,
Хай гараць і лямцы!
Як такі з цябе танцор –
Лепш сядзець на лаўцы.

Не глядзіце на дзяўчат
Што ў дзяўчат за брошкі,
А вазьміце паглядзіце,
Ці памыты ножкі.

Мы смяяліся і пелі,
Пакуль вам не надаелі,
А цяпер наш шчыры смех
Мы пасадзім ў доўгі мех.

Чорт: Каб выкупіць свой фант – трэба адну з загадак адгадаць.
Повен падпечак залатых авечак. *(Жар у печы)*

Было жоўтым, вырасла зялёным,
Сонца пацалавала
І зноў жоўтым стала. *(Збожжа)*

Маці з локаць, бацька з сажань,
А дзеці з палец. *(Граблі)*

Зімою на суку, летам на лугу,
На траву гляну і тая вяне. *(Каса)*

Расцілі, збіралі, тапталі, ткалі
І на стол заслалі. (Абрус)

Белая кабыла ўвесь лес з'ела. *(Печ)*

Стары згорблены дзядок
Мае доўгі насок,
Пхне перад сабой лясок
І складае ў снапок. (Серп)

– Бачу, сяброчкі, што вы засядзеліся, разленаваліся.
А чым ленавацца – лепш працаваць.
Давайце мы на памяць усе разам зробім што-небудзь карыснае.
Усе: А што?
– А, напрыклад, дрэва пасадзім.
Усе: А якое?
– А хай сабе і грушу!
(Ідзе гульня "Груша".)

А мы грушу пасадзілі (2)
А я маладзенька, туп-туп-туп (2)...

– Як, госцейкі, вам спадабалася? І шкала, а ўсё ж бывайце.
– Толькі нас не забывайце. Хутка расціце, добра жывіце, край свой любіце.

(Гульня "Казёл")
Як хадзіў наш казёл, ды па ельнічку,
Хлопцаў, дзевак запрашаў
У госці на прызбачку…

ФАЛЬКЛОРНА-ГУЛЬНЯВАЯ ПРАГРАМА "ЯК СОНЕЙКА ВЯРТАЛІ"

Добры дзень, дзеткі даражэнькія!!!
Сённяя я да вас завітала ў госці каб расказаць казачку "Як сонейка вярталі".

– Даўно гэта было, мусіць, у тыя часы, каліна на нашай зямлі гаспадарылі паны і вадзілася шмат рознай нечысці – гэта і чэрці, і вадзянкі, і лесуны, і кікімары, і брыдкі страшны аднаглазы Цмок.

Павейце, ветры,
Рана, рана!
Па чыстым полі
Нясці весці нашаму пану,

Што яго жнейкі
Жыта пажалі,
Жыта пажалі,
У копны паклалі.

У той пагожы жнівеньскі дзень жнейкі дажыналі ўжо апошнее жыта на панскім полі. Высока ў небе, горача паліла сонейка. У лясочку, які быў побач з полем, пад бярозай моцна храпеў паніч. Адна жнейка не магла больш вытрымліваць такую спякоту і звярнулася да сонейка:

– Сонейка, любае, схавайся за аблачынку, мо тады хоць крыху палягчае працаваць.

Сонейка паслухалася працавітых жнеек і схавалася за воблачка. А паніч як храпеў, так і храпіць далей, нават не варухнуўся.

– І як у яго бакі не баляць? Ноччу спіць, днём таксама спіць. Каб жа толькі спаў! – кажа Янінка, – а то як сядзе за стол, дык за вушы не адарваць ад яды. Больш за ўсіх нас утопча і скажа, што мала.

– А мы яму спаць не дадзім! – вырашылі жнейкі…

– Лепш не чапайце, – папярэджвае Яніна, – а то скажа пану, бацьку свайму, пакаштуеце тады бізуна.

Але дзе ж там, вельмі жнейкам захацелася над панічам-лежабокам пасмяяцца… і просяць яны Сонца:

– Сонейка, пасвяці на паніча-гультая, разбудзі яго! Сённяшні дзень – год корміць, а ён ляжыць як калода.

Сонейка выплыла з-за воблака, пакацілася па небе і спынілася як раз над панічам. Паніч яшчэ крыху пахрапеў, але потым пачаў варочацца, круціцца, як уюн ад солі. Дзяўчатам жнейкам смешна, як паніч стогне:

– О-е-е! Хто адважыўся мяне разбудзіць?.. Дзівацтва нейкае, нікога побач няма… А вы чаго гультайкі пасталі тут і яшчэ смеяцеся? Жыта лепш жніце, а то бацька прыйдзе, дык я пагляджу як вы пад бізуном пасмеяцеся.

А тут як на зло і сам пан ідзе.

– От, дармаеды! Голадам замару! Гэтак трэба ж так мала нажаць! Толькі стой ля вас з бізуном! Ноччу будзеце жаць! А то не працуеце, а пад сонцам толькі прагульваецеся. Даўно трэба з неба гэтае свяціла прагнаць!

І не паспеў пан закрыць рот, як стала на вуліцы цёмна як ноччу, пачуўся страшны раскацісты рогат і з’явіўся Цмок.

– Значыць, не патрэбна людзям сонца? Праклінаеце яго. То цяпер аднаму мне яно свяціць будзе!

– Як жа мы цяпер без сонейка будзем? Хто нас цяпер абароніць? Як жа нашы дзеткі вырастуць? Жыта нашае, хлеб наш прападзе. Вярні, Цмок, наша Сонейка. І без таго людзям жыць цяжка!

А Цмок ім кажа:

– Ніхто не адолее мяне і не верне Сонца. Бо для гэтага трэба вялікая сіла, веды, знаходлівасць.

(вядучая звяртаецца да ўдзельнікаў)

Сябры, я думаю што сярод вас таксама ёсць дужыя і спрытныя асілкі якія змогуць працістаяць Цмоку. Давайце паглядзім! Я прапаную згуляць у незвычайную гульню. У якую? А ў тую, што гулялі яшчэ нашы бабулі і дзядулі.

Гульня “Перацяжкі”

– Бачу я, кажа Цмок, што дужыя ёсць, але ж адной сілай, без розуму нічога не зробіш. Вось калі здолееце выканаць усе мае загады, тады Сонейка само падымецца і пачне свяціць. Але я думаю, не відаць вам Сонейка, як сваіх вушэй, бо загады мае не простыя будуць.

Для таго, каб іх выканаць, вы павінны ведаць народныя звычаі і абрады, народныя рамёствы і промыслы. Вось у гэтым кошыку правільныя адказы.

– Якія адказы? – не разумее Яніна. – А пытанні дзе?

А Цмок і кажа:

– У вершах вы павінны знайсці прыклады народных слоў і кожнаму слову адпавядае нейкая рэч у кошыку:

1.“Стаяў у місцы скорам
сяго-таго для верашчакі,
Хоць невялкія прысмакі –
Цыбуля, часначок і ліст бабкоў,
Ды сальца некалькі брускоў”.

– Што такое “ліст бабкоў”?

(лаўровы ліст)

1. “Гэй, цельпучок, ты наш кірпаты!
Кінь суслу, лепш закуры…”

– Што таке сусла?

(пустышка)

2. Банкятуе з казакамі, мёд, квас п’е квартай,
К маладзіцам і дзяўчатам лезе смоллю ў жарты.

–Што такое “кварта”?

(літровая кружка)

Жнейкі таксама ўсе словы назвалі. Здзівіўся Цмок іх ведам і кажа:

– Бачу, што Сонейка падымацца стала, але для таго, каб яно ўзышло, трэба на шмат маіх пытанняў адказаць. Я бачу, што сярод вас ёсць музыкі і спевакі, дык пайграйце мне і паспявайце, а я паслухаю.

І пачалі жнейкі спяваць Цмоку песеньку.

– А давайце зараз і мы з вамі таксама праспяваем гэту песеньку, а нехта з вас будзе падыгрываць на музычных інструментах.

“Здзіўляеце вы мяне, – кажа Цмок, – ну, глядзіце далей, вось бачыце гэтыя рушнікі, адкажыце, дзе і ў якіх мэтах яны выкарыстоўваліся?”

(адказы дзяцей)

– Нарадзіліся рушнікі ў глыбокай старажытнасці са з’яўленнем льняных тканін. Спачатку яны былі сціплымі, чыста бытавога прызначэння – імі ўціраліся, і насілі ў рушніку абед у поле. Але кожная гаспадыня хацела, каб яе рушнік быў самы прыгожы. І таму з’явіліся на рушніках замыславатыя ўзоры.

Дзеткі вам, напэўна, ужо надакучыла сядзець, дык давайце пагуляем.

(беларуская народная гульня “Барада”)

Бачу я, што пра рушнікі вы ўсё ведаеце, а вось пра гэтыя рэчы, што вы мне адкажаце *(паказвае гліняныя рэчы: свістулькі, посуд)*

Гліняныя фігуркі ляпілі яшчэ ў першабытныя часы. Свістулькі і бразготкі ўжываліся нашымі продкамі не толькі як забаўкі, лічылася, што яны ахоўвалі ад “нячыстай сілы”.

(Беларуская народная гульня ў “Гарлачык”)

Рабілі таксама і саламяныя лялькі. Вазьме, бывала, жнейка пук саломы, перагне папалам, перавяжа ніткаю ў двух, трох месцах – вось і тулава чалавека. Танчэйшы пучок устаўлены ўпоперак – гэта ручкі.

(Беларуская народная гульня "Каноплі")

– Глядзіце, глядзіце! Сонейка амаль што выглянула.

– Не спяшайцеся вельмі, яшчэ не усе заданні я вам выклаў. Ведаю я, як вaward можаце спяваць, граць, а вось як вы карагоды водзіце не ведаю.

(гульня-карагод "Талакуха")

Грала, грала сонейка,
Небагата грала.
У хмарку схавалася,
Дажджу напужалася.
Камарочкі вы мае,
Не кусайце вы мяне,
А кусайце жнеек
Каб мне ўцячы неяк.

І гэта вы адолелі заданне. А сонейка яшчэ вышэй паднялося. Апошні загад такі, адгадаеце мае загадкі – быць па вашаму, будзе тады свяціць сонейка ўсім людзям. Не адкажаце – паплыве яно у маё царства і буду я цешыцца ім сам:

– Расцілі, збіралі, тапталі, ткалі і на стол заслалі. *(Абрус)*

– Было жоўтым, вырасла зялёным, сонца пацалавала і зноў жоўтым стала. *(Збожжа)*

– Зімою на суку, летам на лугу, на траву гляне і тая вяне. *(Каса)*

– Стары згорблены дзядок мае доўгі насок,
пхне перад сабой лясок і складае у снапок. *(Серп)*

Апошняе Цмокава заданне выканана. І зноў сонейка будзе служыць людзям. А Цмоку прыйдзецца зноў аднаму сядзець у сваім падземным царстве.

А сонейка яснае будзе свяціць для ўсіх добрых людзей.
Вось і ўся казачка. А я з вамі развітваюся.
Да пабачэння, да новых сустрэч.

Учебное издание

ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ СТУДЕНТОВ: МЕРОПРИЯТИЯ, ВИКТОРИНЫ

Методические рекомендации

Составители:

МИХАЙЛОВА Елена Леонидовна

САВИЦКАЯ Татьяна Витальевна

КОРОЛЬКОВА Лариса Викторовна

Технический редактор *Г.В. Разбоева*

Компьютерный дизайн *Л.В. Рудницкая*

Подписано в печать 25.03.2025. Формат 60x84 $^{1}/_{16}$. Бумага офсетная.
Усл. печ. л. 3,02. Уч.-изд. л. 2,32. Тираж 35 экз. Заказ 31.

Издатель и полиграфическое исполнение – учреждение образования «Витебский государственный университет имени П.М. Машерова».

Свидетельство о государственной регистрации в качестве издателя, изготовителя, распространителя печатных изданий
№ 1/255 от 31.03.2014.

Отпечатано на ризографе учреждения образования «Витебский государственный университет имени П.М. Машерова».
210038, г. Витебск, Московский проспект, 33.